

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)

Huoltajien kokemuksia varhais- kasvatuksen aloittamisesta

Tanja Romppanen

Opinnäytetyö, lokakuu 2023

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2023
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Tanja Romppanen

Nimeke
Huoltajien kokemuksia varhaiskasvatuksen aloittamisesta

Toimeksiantaja
Liperin kunta

Tiivistelmä

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on siirtymävaihe, jossa lapsen huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö korostuu. Varhaiskasvatuksen aloituskäytänteitä voidaan kehittää huoltajien kokemusten perusteella niin, että ne tarjoavat lapselle joustavan ja turvallisen siirtymän eri kehitysympäristöjen välillä.

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää Liperin varhaiskasvatuksen käyttäjiltä ensimmäisen osallistumisvuoden kokemuksia toteutettavista aloituskäytännöistä. Lisäksi selvitettiin huoltajien mielipiteitä yhteistyöstä ja kehittämistarpeista. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena Liperin varhaiskasvatuksessa. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina viideltä Liperin varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen huoltajalta. Haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä.

Opinnäytetyön tuloksissa ilmeni, että kotiin tehtävä aloituskäynti, henkinen tuki ja konkreettiset ohjeet tukevat varhaiskasvatuksen aloittamista koko perheen näkökulmasta. Tärkeänä pidettiin perheen asiantuntijuuden arvostamista ja laadukasta, aitoa vuorovaikutusta. Opinnäytetyön avulla kehitetään vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, luodaan edellytyksiä lapsen kiinnittymiselle varhaiskasvatukseen ja tuetaan vuorovaikutteista ja luottamuksellista suhdetta kodin ja varhaiskasvatuksen välillä.

Kieli
suomi

Sivuja 54
Liitteet 2
Liitesivumäärä 3

Asiasanat:
varhaiskasvatuksen laatu, varhaiskasvatuksen aloittaminen, huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, huoltajien osallisuus

THESIS
October 2023
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author
Tanja Romppanen

Title
Guardians' experiences of starting early childhood education

Commissioned by
The Municipality of Liperi Early Childhood Education

Abstract

The beginning of early childhood education is a transitional phase in which co-operation with the child's guardians is emphasized. Early childhood education initiation practices can be developed based on the experiences of guardians to provide the child with a flexible and safe transition between different developmental environments.

The purpose of this research-based thesis was to find out from early childhood education users in Liperi the experiences of the first year of participation in the start-up practices. In addition, the views of guardians on co-operation and development needs were examined. The thesis was implemented as a qualitative study in early childhood education in Liperi. Theme interviews were used as the data collection method which were implemented as individual interviews from five guardians of children participating in Liperi's early childhood education. The interview material was analyzed by data-driven content analysis. Based on the results of the thesis, a home visit, mental support and concrete instructions support in the beginning of early childhood education are important for the whole family. Valuing the family's expertise and quality, genuine interaction were considered important. Concrete instructions and mental support, appreciation of family expertise and high-quality, genuine interaction were considered important.

The thesis can be used to develop co-operation with parents, to create preconditions for the child's attachment to early childhood education and to support an interactive and confidential relationship between home and early childhood education.

Language
Finnish

Pages 54
Appendices 2
Pages of Appendices 3

Keywords
the quality of early childhood education, the start of early childhood education, co-operation with guardians, social inclusion of guardians

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus Suomessa	6
2.1	Varhaiskasvatustilanne	6
2.2	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka	7
2.3	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	8
2.4	Laatu ja arviointi	10
3	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	12
3.1	Kasvatusyhteistyö	12
3.2	Huoltajien osallisuus	14
4	Varhaiskasvatuksen aloittaminen	15
4.1	Aloitusvaiheen merkitys	15
4.2	Osallisuus ja yhteistyö aloitusvaiheessa	16
4.3	Aloitusvaihe Liperin varhaiskasvatuksessa	17
5	Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt	19
6	Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	21
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat ja toteutus	22
7.1	Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus	22
7.2	Aineiston hankinta ja kohderyhmä	23
7.3	Teemahaastattelu	24
7.4	Litterointi	26
7.5	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	26
8	Tulokset	30
8.1	Pedagoginen toiminta	30
8.2	Osallisuutta tukevat tekijät	33
8.3	Kasvatusyhteistyö	37
9	Johtopäätökset	41
10	Pohdinta	46
10.1	Eettisyys ja luotettavuus	46
10.2	Ammatillinen kasvu	49
10.3	Jatkotutkimus- ja kehittämismahdollisuudet	50
	Lähteet	52

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Haastattelurunko

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen aloittamien on tärkeä siirtymävaihe perheessä, jossa lapsi siirtyy kotiympäristöstä osaksi suomalaista varhaiskasvatusta (Hujala & Turja 2011, 78). Varhaiskasvatus Suomessa on osa koulutusjärjestelmää, jota varhaiskasvatustalaki 540/2018 ohjaa. Sen keskeinen piirre on hoidon, opetuksen ja kasvatuksen kautta tavoiteltava lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018; VL.) Tässä tärkeässä tehtävässä huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteinen näkemys auttaa ymmärtämään, millainen varhaiskasvatuksen aloitus tukee huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä lapsen parhaaksi.

Varhaiskasvatuksen aloituskäytäntöjä tutkivan opinnäytetyön toimeksiantaja oli Liperin varhaiskasvatus. Opinnäytetyön tehtävänä selvittää Liperin varhaiskasvatuksen käyttäjiltä ensimmäisen osallistumisvuoden kokemuksia toteutettavista aloituskäytännöistä. Lisäksi selvitettiin huoltajien mielipiteitä yhteistyöstä ja kehittämistarpeista.

Toteutus opinnäytetyössä tapahtui laadullisena opinnäytetyönä Liperin varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutui viiden huoltajan yksilöllisenä teemahaastatteluna touko- ja kesäkuussa 2023 ja sen analysointiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tulokset esitettiin Liperin varhaiskasvatuksen johtoryhmälle syksyllä 2023. Opinnäytetyön avulla kehitetään vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, luodaan edellytyksiä lapsen kiinnittymiselle varhaiskasvatukseen ja tuetaan vuorovaikutteista ja luottamuksellista suhdetta kodin ja varhaiskasvatuksen välillä.

Opinnäytetyössä esitellään tärkeimmät käsitteet, aloituskäytäntöihin liittyviä aiempia tutkimustuloksia sekä selvitetään opinnäytetyön tehtävä ja tutkimuskysymykset. Opinnäytetyön raportissa esitetään teorian avulla menetelmälliset valinnat, työn luotettavuuteen ja eettisyyteen vaikuttavia tekijöitä ja esitellään opinnäytetyön tulokset ja johtopäätökset. Liitteenä ovat teemahaastattelun runko ja saatekirje.

2 Varhaiskasvatus Suomessa

2.1 Varhaiskasvatustilanne

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (varhaiskasvatustilanne 540/2018). Varhaiskasvatustilannen 540/2018 rinnalla Suomen perustilanne 731/1999, valtioneuvoston asetukset ja Varhaiskasvatustilannen suunnitelman perusteet 2022 sekä kansainväliset sopimukset kuten Lapsen oikeuksien sopimus 60/1991 ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus 27/2016 ohjaavat varhaiskasvatustilannen henkilöstöä varhaiskasvatustilannen pedagogisessa toteutuksessa (Opetushallitus 2022, 11–17). Varhaiskasvatustilannen 540/2018 ensimmäisen luvun 6 §:n mukaan varhaiskasvatustilannen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja sen lisäksi tukea terveyttä ja hyvinvointia sekä varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatustilannen ympäristö (varhaiskasvatustilanne 540/2018).

Varhaiskasvatustilannen perustehtävä on edistää kaikkien lasten yhtäläisiä oikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjäytymistä ja tukea aktiivista yhteiskunnan sosiaalista osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. (Hallituksen esitys 148/2021, 30–31; Opetushallitus 2022, 7–8, 20). Nämä lait ja sopimukset yhdessä avaavat suomalaiseseen varhaiskasvatustilannen arvomaailman, jossa lapsuuden ainutkertaisuus ja itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, perheiden monimuotoisuus ja kestävä elämäntapa avattuna käytäntöön luovat pohjan yhteiselle, suunnitelmalliselle kasvatustilannen tehtävälle huoltajien kanssa. Kasvatustilannen tehtävä käsittää perheen osallisuuden läpi kaikkien varhaiskasvatustilannen toimintamuotojen. (Ahonen 2017, 28–30; Opetushallitus 2022.)

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan erityisesti varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten oppimisen ja kehityksen toteutumiseksi. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka kiinnittyy sosiaalipedagogiseen teoretietoon ja ammattimaiseen toimintaan, jolla on tavoite. (Heiskanen & Syrjämäki 2022, 30.) Ammattimaista toimintaa eli roolien mukaista työtä Raatikainen (2015) kuvaa hyvällä hallitsemisella eli asiantuntijuudella, hyväksyvällä vuorovaikutuksella ja luottamuksella (Raatikainen 2015, 79). Alla olevassa kuvassa 1 kuvataan varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaisuutta ja tavoitteellisuutta (Opetushallitus 2022, 41), joka synnyttää parhaimmillaan vuorovaikutuksellisen toimintakulttuurin inklusioperiaatteen mukaisesti (Nivala & Ryyänen 2019, 28, 91; Opetushallitus 2022, 29–31).

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2022).

Inklusio varhaiskasvatuksessa halutaan ymmärtää kaikkia lapsia koskevana, varhaiskasvatuksen järjestämisen periaatteena. Inklusio sisältää lapsen oikeuden osallistua varhaiskasvatukseen taustastaan riippumatta

toimintakulttuurissa, jossa osallisuutta pidetään yllä vastaamalla perheiden erilaisiin tarpeisiin. Inklusiota toteutetaan ylläpitämällä ja sitoutumalla laadukkaaseen pedagogiikkaan, osaamisen kehittämiseen ja huolenpitoon lapsista. Samalla vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Hujala & Turja 2020,43; Opetushallitus 2022, 41, 40.)

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi (Opetushallitus 2022, 24). Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta muodostuu kokonaisuudeksi sen kaikkien osien summana. Arvoperusta ja oppimiskäsitys lapsesta aktiivisena toimijana ohjaavat toimintaa varhaiskasvatuksessa. Pedagoginen tavoitteellinen toiminta läpäisee koko varhaiskasvatuksen ympäristöineen, työtapoineen, oppimisen alueineen ja erityisesti kohtaavan vuorovaikutuksen kautta. (Opetushallitus 2022.)

Sosiaalipedagoginen laatu varhaiskasvatuksessa edellyttää yhteistyön käytäntöjä, jotka toteutuessaan kehittävät luottamuksellisuutta ja valta-asemasta luopumista (Raatikainen 2015, 90) ja lisäävät osallisuutta sekä lasten, että vanhempien kanssa työskentelemisen periaatteena (Nivala & Ryyänen 2019, 238). Varhaiskasvatuksen yhteisö toimii, oppii ja kehittyy yhdessä laaja-alaisesti tiedon, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahtotilan muodostamassa kokonaisuudessa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta sekä osallistavasta toimintakulttuurista on varhaiskasvatuksen järjestäjillä ja se vaatii jatkuvaa arviointia ja kehittämistä. (Opetushallitus 2022, 32; VL 2.7.)

2.3 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuodelta 2022 on lain perusteella Opetushallitukselta annettu valtakunnallinen määräys, jonka avulla varhaiskasvatus käytännön tasolla toteutetaan paikalliset ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden avulla

määräytyvät toteuttamisen keskeiset tavoitteet ja sisältö paikallisiin ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmiin, sillä ohjataan monialaista yhteistyötä ja määrätään ne seikat, jotka on huomioitava perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lisäksi varhaiskasvatuksen yksiköissä voidaan hyödyntää ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Ahonen 2017, 14–16; Opetushallitus 2022, 10–15, 65.)

Säännöllisesti arvioitavien varhaiskasvatussuunnitelmien keskiössä on lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsi kohdataan tarpeineen ja oikeuksineen aktiivisena oman todellisuutensa toimijana vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja muiden ihmisten kanssa. Huoltajien kanssa sovittujen toimenpiteiden, kolmiportaisen tuen ja toimintatapojen avulla tuetaan jokaisen lapsen kehitystä ja oppimisen polkua perheen voimavarat ja lapsen vahvuudet huomioiden. Kolmiportainen tuki tarkoittaa, että lapselle tarjotaan yleistä, tehostettua tai erityistä tukea lapsen tuen tarpeen mukaisesti. (Opetushallitus 2022, 61–63; VL 5.23.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä on painotettu. Varhaiskasvatustilain 540/2018 luvun neljä pykälässä 20 kerrotaan yhteistyötä selventävästi, että lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin säännöllisesti (VL 4.20). Yhteistyöllä tuetaan lapsen etua, kasvun turvallisuutta ja yhteistä lapsen kehitykseen tähtäävää toimintaa.

Suunnitelman perusteet antavat lisäksi suuntaviivoja niille käytännöille, joita paikallisessa varhaiskasvatuksessa voidaan toiminnassa painottaa. Toimintakulttuuriin liittyvä kehittäminen ja yhteistyön monipuolisuus muiden toimijoiden kanssa (Opetushallitus 2022, 32, 37), joten henkilöstöllä ja huoltajilla on mahdollisuus huomioida paikallisia erityispiirteitä. Tilaa löytyy myös pedagogisen työn persoonalliselle ulottuvuudelle (Ahonen 2017, 17). Paikallisuus syntyy niistä arvoista, joihin varhaiskasvatuksen henkilöstö yhdessä huoltajien kanssa omassa toimimisessaan päättää keskittyä ja käytännöistä, joita yksikössä ylläpidetään, arvioidaan ja tarkastellaan kehittämisen näkökulmasta. Sandberg (2021) kuvaa varhaiskasvatussuunnitelman olevan ”käytännön menetelmiin

painottunut kartta”, jolla huoltajien ja monialaisten ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä tehdään näkyväksi (Sandberg 2021, 27).

2.4 Laatu ja arviointi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) todetaan, että lasten, huoltajien ja henkilöstön on oltava tietoisia siitä, kuinka varhaiskasvatus toteutetaan. Huoltajilla, lapsilla ja henkilöstöllä on oltava mahdollisuus antaa palautetta ja niihin liittyvät dokumentit tulee huomioida laadukkaan varhaiskasvatuksen ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Näin huoltajat tulevat osaksi toteutumisen seurannan ja arvioinnin keskeisiin tuloksiin perustuvaa kehittämistyötä. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista. (Opetushallitus 2022, 11, 18, 72.)

Varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhdessä suomalaisen ja kansainvälisen tutkimustiedon kanssa ovat kokonaisuus, johon suomalaisen varhaiskasvatuksen laatu perustuu. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus eli Karvi toteuttaa varhaiskasvatuksen kansallisia ulkoisia arviointeja ja tukee varhaiskasvatuksen järjestäjiä lakisääteisen itsearvioinnin toteuttamisessa. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2019.)

Laatua voidaan arvioida rakenteiden ja prosessitekijöiden kautta. Rakennetekijöihin liittyy kysymys siitä, millä tavoin yleiset toiminnot muodostetaan. Näitä ovat koulutukseen, työaikaan tiloihin ja lapsiryhmien kokoon keskittyvät järjestelyt. Prosessitekijät puolestaan ovat niitä käytännön tapoja, joilla varhaiskasvatuksen arki toteutuu ja joilla on vaikutus lapsen kokemukseen varhaiskasvatuksesta. Lapsen kokemusmaailmaan yhteydessä on kaikkien toimijoiden keskinäinen vuorovaikutus ja ryhmän pedagogiikka. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2019.)

Laatu syntyy ajatuksesta, että varhaiskasvatuksessa ohjaamme lasta osaksi yhteiskuntaa yhteisesti sovituilla malleilla, joita arvioimme ja tarvittaessa muokkaamme yhteisesti (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022). Laadun

arvioinnissa tärkeänä prosessitekijänä ovat eri osapuolten osallisuuden kokemukset (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2019). Kansallisen ja paikallisen laadun varmistamiseksi, yhtenäistämiseksi ja avuksi arvioinnissa toimii Karvin (2019) Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset-asia kirja, jossa on kootusti hyödynnetty tutkimustuloksia, esitellään malli laadun arvioimiseen ja kehittämiseen ja avataan erilaisten indikaattoreiden teoriaa laadun arvioinnissa. Laadun eri tekijöillä sekä kansallisella, paikallisella ja pedagogisella toiminnalla pyritään tuottamaan suomalaista, laadukasta varhaiskasvatusta. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2019.) Laadun arvioinnin mallissa puitteet, välilliset tekijät, prosessi- ja vaikuttavuustekijät perustuvat Bronfenbrennerin (1979) ekologiseen psykologiaan ja niiden välisiä suhteita tutkitaan palveluiden riittävyttä ja saatavuutta huomioiden (Hujala & Turja 2011, 319).

Laadun tutkiminen on varhaiskasvatusyhteisön muuttuvan toimintakulttuurin kehittymisen tae. Toimintakulttuurin vaikutusten huomaaminen ja korjaaminen sekä sellaisten toimintatapojen tunnistaminen, jotka eivät johda toivottuihin tuloksiin, ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen edellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. (Opetushallitus 2022, 30, 35)

Varhaiskasvatuksen järjestäjätaho on veloitettu säännölliseen arviointityöhön (Ojala 2020, 19; Opetushallitus 2022, 29–31). Ojalan (2020) mukaan arvioinnin tarkoitus on turvata lain tarkoituksen toteutuminen, tukea kehittämistyötä ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Toimiva arviointi kehittää laatua ja laadukasta varhaiskasvatusta. Heiskanen ja Syrjämäki (2022, 94) toteavat, että muuttuvassa varhaiskasvatuksessa arviointi on keskeinen tapa toiminnan tarkasteluun ja toiminnan kehittämiseen tulevaisuuteen suuntautuen. Arviointi tuo näkyväksi sen, mitä varhaiskasvatuksen arjessa on tehty, millä keinoin ja mitkä ovat sen mahdolliset kehittymistarpeet. Arvioinnilla korostetaan niitä asioita, joita pidetään lapsen hoivassa ja opetuksessa tärkeänä, tuodaan näkyväksi arkinen tekeminen ja lapsiin suhtautuminen. Arviointi on tietoon perustuvaa ammatillisuutta, sillä se kertoo henkilöstölle onnistumisista ja haasteista omassa työn tavassa. (Hujala & Turja 2011; Kansallinen

koulutuksen arviointikeskus 2019.) Arviointi vaatii työyhteisöltä luottamusta ja tiedon kautta syntyvää ymmärrystä siitä, mitä omassa ja yhteisön toiminnassa tulee kehittää (Heiskanen & Syrjämäki 2022).

Arviointi on keino lisätä huoltajien osallisuutta ja yhteistyötä huoltajien kanssa. Arviointitulosten avulla huoltajat vaikuttavat siihen, miten laadukasta heidän lapsensa elämä varhaiskasvatuksessa on ja millaisen kasvatuskumppanuuden he muodostavat ammattihenkilöstön kanssa. Yhteistyössä synnytetään arvioinnin inkluusio, yhteinen näkemys laadusta. (Hujala & Turja 2020, 314–316.) Kun huoltajilla on mahdollisuus osallistua arviointiin ajankohtaisesti ja monipuolisesti, saadaan esiin lapsen yksilölliseen kehitykseen liittyviä tekijöitä ja mahdollistetaan tasa-arvoinen arvoperusta, jossa toimitaan lapsen edun mukaisesti. Laatu ja sen arviointi ovat pohja varhaiskasvatuksen kehittämistyölle. (Hujala & Turja 2011, 327–329; Heikka, Hujala & Turja 2009, 101.)

Liperin kunnassa pedagogisen toiminnan tason arvioinnista ja kehittämisestä vastaa tulosyksikön esimies. Paikallistason arvioinnista ja kehittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen johtaja. Tukena työssä on laadunarviointiryhmä, jonka jäsenet valitaan huoltajien, hyvinvointilautakunnan ja henkilöstön keskuudesta. (Liperin kunta 2022.) Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa (VL 5.24).

3 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

3.1 Kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatuslain 540/2018 1.luvun kolmas pykälä velvoittaa henkilöstöä toimimaan lapsen ja huoltajan kanssa ja tukemaan lapsen huoltajaa kasvatus-työssä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 21, 37) puhutaan kasvatusyhteistyöstä, jossa molemmat osapuolet sitoutuvat toimimaan lapsen

kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteinen kasvatustyö on huoltajien ja henkilöstön aktiivista puhetta arvomaailmasta, tavoitteista ja vastuusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yhteistyö sisältää päivittäistä viestintää suullisesti ja kuvien avulla tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen, havaintojen jakamista ja tätä kautta luottamuksellisen suhteen synnyttämistä erityisesti siinä vaiheessa, kun lapsi siirtyy kotoa varhaiskasvatukseen. Perusteissa mainitaan, että yhteistyö on keino lisätä osallisuutta ja huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Kasvatusyhteistyö tukee henkilöstön päivittäistä työtä lasten kanssa. (Opetushallitus 2022, 38.)

Opinnäytetyön viitekehyksenä toimii Bronfenbrennerin (1979) ekologinen kasvatusteoria. Teoriassa Bronfenbenner (1979) korostaa lapsen erilaisten kasvuympäristöjen kuten kodin ja päiväkodin välisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen oppimisessa ja kehitymisessä. Vaaditaan avointa, kaksisuuntaista vuorovaikutusta kahden eri ympäristön välillä lapsen suotuisan kehityksen tueksi. (Karila & Puroila 2001.) Näissä systeemeissä niiden välinen suhde ja odotukset toisiaan kohtaan ovat pohja huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyö. Teoria on valittu, koska sitä voi soveltaa lapsen kahden eri kasvuympäristön yhteistyön ja kumppanuuden taustana. Lapsen kehittyminen tapahtuu yhteisessä arkisessa toimimisessa ja vuorovaikutuksessa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tietoista sitoutumista yhteiseen kasvatustyöhön lapsen edun mukaisesti. Yhteistyö tarkoittaa Marjasen, Marttilan ja Varsan (2013) mukaan luottamusta, avoimuutta ja toimintojen yhteistä arvottamista. Se edistää lapsen kuulumista yhteisöihin ja sitä kautta yhteiskuntaan. (Marjanen ym. 2013.) Tullakseen luottamukselliseen suhteeseen toistensa kanssa, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen huoltajien on tietoisesti tiedettävä olevansa tasavertaisia kaikessa kohtaamisessaan. Perheen ja huoltajien oikeutta kasvattaa itse lapsensa pidetään yleisesti perustavaa laatua olevana perusoikeutena, mutta samalla tunnustetaan tarkoituksenmukainen hyvinvoinnin resurssien suuntaaminen niitä tarvitseville (Pehkonen, Väänänen-Fomin 2011,54). Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteisessä ymmärryksessä tapahtuva sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen (Marjanen ym. 2013).

3.2 Huoltajien osallisuus

Osallisuus ymmärretään käsitteenä arkisen varhaiskasvatustyön perustaksi, jonka avulla voidaan kehittää toimintakulttuuria ja varhaiskasvatuksen rakenteita tietoisesti. Varhaiskasvatuksen perusteiden (2022) mukaisesti lasten huoltajilla tulee olla halutessaan mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. (Opetushallitus 2022, 32–34.)

Osallisuuden voidaan katsoa näin ollen liittyvän perustavanlaatuisesti inklusioperustaiseen toimintakulttuuriin ja huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön, jossa arvostetaan perheiden moninaisuutta ja edistetään tasa-arvoista osallisuutta. Hujalan ja Turjan (2022, 42–43) mukaan erityisesti aktiivisen ja vastuullisen aikuisen osallisuuden kokemus vahvistaa ja tekee näkyväksi lasten osallisuutta läpi koko varhaiskasvatuksen. Toisaalta Ranta (2021) huomauttaa, ettei osallisuus sinänsä vaadi aina aktiivista osallistumista, mutta mahdollisuus osallisuuteen on oltava oman jaksamisen, tarpeiden ja hyvinvoinnin mukaisesti (Ranta 2021, 113–114). Ahonen (2017, 68) tarkentaa varhaiskasvatuksen osallisuuden merkitystä toteamalla, ettei osallisuus ole vain pieniä yksittäisiä toimintatapoja. Osallisuus itsessään läpäisee koko varhaiskasvatuksen arvostavana kohtaamisena, lapsen, kasvattajien ja huoltajien kuulluksi ja nähdyksi tulemisena ja sen esteitä tulee jatkuvasti arvioida ja ratkaista kehittämällä toimintatapoja (Ahonen 2017; Ojala 2020). Huoltajien osallisuus on huomioitava erityisesti varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa. Pienten lasten siirtymää voidaan tukea suunnittelemalla siirtymävaiheet ja kasvatusyhteistyön aloittamisen konkreettiset toimenpiteet ennakkoon. (Ahonen 2017, 124.)

4 Varhaiskasvatuksen aloittaminen

4.1 Aloitusvaiheen merkitys

Siirtyminen kotoa kodin ulkopuoliseen hoitoon on kokonaisvaltainen kokemus lapsen ja hänen perheensä näkökulmasta. Se edellyttää huoltajilta valmistautumista muutosprosessiin ja samalla lapsen valmistelemista. Huoltajat tekevät valintoja varhaiskasvatuspaikan suhteen, asettavat tärkeysjärjestykseen heille tärkeitä arvoja ja etsivät tietoa, jolla määrittää perheelle ja lapselle sopivin hoitopaikka. Hujala ja Turja (2020) kuvaavat vanhempien valintojen ja tarpeiden kumpuavan omista kokemuksista, jotka kulminoituvat henkilökuntaan ja pohdintaan lapsen yksilöllisestä huomiosta (Hujala & Turja 2020, 80). Turun yliopiston FinnBrain-tutkimusryhmän väitöskirjatutkija Melleniuksen (2023) mukaan vanhempien kokemus lapsen siirtyessä päiväkotiin kotihoidosta on erokokemus, joka nostaa pintaan henkilökohtaisia lapsuusmuistoja. Aloitusvaiheen eroamista lapsesta kuvattiin vanhempien näkökulmasta adjektiiveilla toiveikas, pelokas, tunnusteleva ja käytännöllinen. (Mellenius 2023.)

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista ja toiminta niissä on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin. (Opetushallitus 2022.) Päiväkoti on lapselle usein ensimmäinen kodin ulkopuolinen kokemus erilaisista ryhmistä ja niiden osana olemisesta. Lapsi alkaa muodostaa sosiaalisia suhteita ryhmään, josta hän ei välttämättä tunne ketään ennakkoon (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2022, 252.) Lapsen näkökulmasta varhaiskasvatuksen aloituksessa painottuu kiintymyssuhteen merkitys kokonaiskehityksessä. Pieni lapsi tarvitsee uudelta hoitajaltaan pysyvyyttä, yksilöllisyyttä ja kiintymystä pystyäkseen pitämään yllä mielikuvan vanhemmistaan. (Hujala & Turja 2020, 81.)

Huoltajien ja henkilöstön välinen konkreettinen suunnitelma siirtymätilanteisiin sisältää pohdintaa siitä, miten lapselle tarjotaan turvallinen siirtymä varhaiskasvatukseen ja ryhmämuotoiseen toimintaan. Leikki, ruokailu, ulkoilu, lepo ja ryhmän muiden jäsenten kanssa toimiminen vuorottelevat lapselle ennakoitavana

ja turvallisenä arkena, vaikka struktuurit ja rytmi olisivat erilaiset kuin kotona. (Hujala & Turja 2020, 81)

4.2 Osallisuus ja yhteistyö aloitusvaiheessa

Varhaiskasvatustalaki 540/2018 edellyttää, että jokaiselle lapselle laaditaan aloitusvaiheessa varhaiskasvatussuunnitelma, jonka koostamisessa lapsi itse on mukana. Varhaiskasvatussuunnitelma ei ole dokumentti, joka arvottaa lapsen taitoja ja osaamista vaan sillä tuodaan näkyväksi niitä yhteisiä, tavoitteellisia toimenpiteitä, joiden avulla lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi vahvuuksiensa, kiinnostuksen kohteidensa ja yksilöllisten tarpeiden kautta.

Osallisuutta ja yhteistyötä rakennetaan, kun vanhemmat käyvät keskustelua lapsen hoidosta ja kasvatuseriaatteista ja tuovat esille huoliaan, odotuksiaan ja esittävät kysymyksiä. Aloitusvaiheeseen voi kuulua kotikäyntejä ja suunnitelma tutustumisjakson aikatauluun ja sisältöön. Yhteistyötä on aktiivisesti heräteltävä ja huomioitava se, missä rytmissä ja millä tavoin huoltajat mieluiten keskustele- vat ja miten pitkälle ajanjaksolle lapsen siirtymä muodostuu. Toiselle päivittäinen nopea tiedonjako sopii hyvin, kun toinen huoltaja puolestaan kommunikoi mieluiten kirjallisesti, pikkuhiljaa käytäntöjä pohdiskellen. (Hujala & Turja 2020, 81.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan, että henkilöstön ja huoltajien kasvatusyhteistyön perustan luominen auttaa lapsen turvallista siirtymää ja kiintymyssuhteesta huolehtimista luoden lapsen elämään jatkuvuutta (Opetushallitus 2022,21).

Kekkosen (2012) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle tehty tutkimus kasvatuskumppanuudesta toteaa aloitusvaiheen toiminnoista erityisesti kotikäynnin osaksi kasvatusyhteistyötä rakentavaksi varhaiskasvatuksen perustehtäväksi, ja siltä kuten muiltakin yhteisen toiminnan muodoilta toivotaan sopimuksellisuutta ja osapuolten sosiaalisen etäisyyden säätelyä, joka tunnustaa aina perheen parhaan asiantuntijuuden lapsensa asioissa. (Kekkonen 2012, 9.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet asettaa huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstön toisiinsa sidosteiseen asemaan jakamaan riittävää ja tarpeellista tietoa lapsesta dialogin ja vastavuoroisuuden kautta (Kekkonen, Lehti & Tirkkonen 2017, 4). Perusteissa (2022) painotetaan yhteistyön merkitystä erityisesti siirtymävaiheessa, kuten päivähoiton aloituksessa (Opetushallitus 2022). Ranta (2021) ja Ahonen (2017) korostavat pedagogisen toiminnan sisällön avaamista varhaiskasvatuksen aloituksesta alkaen lapsen perheelle niin, että vastavuoroisuus ja yhteistyö kehittyvät toimivaksi ja lapsen edun mukaiseksi. Näin yhteiset toimintatavat tulevat tutuiksi kaikille osapuolille heti varhaiskasvatuksen aloituksessa. (Ahonen 2017,124; Ranta 2021,44; Opetushallitus 2022.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyölle siirtymää tukevat rakenteet ja suunnittelee tiedon siirtämiseen ja sen saatavuuteen liittyvät käytännöt niin, että lapsen etu toteutuu varhaiskasvatuksen aloituksen kaikissa vaiheissa. (Opetushallitus 2022,22.)

4.3 Aloitusvaihe Liperin varhaiskasvatuksessa

Tässä opinnäytetyössä käsitellään Liperin varhaiskasvatuksen yhtä osa-aluetta, päiväkotitoiminnan aloitusvaihetta huoltajien kokemusten pohjalta. Liperissä on kuusi kunnallista päiväkotia ja kaksi yksityistä. Päiväkotiryhmät muodostuvat sisarusryhmistä ja eri ikäisistä lapsista. Liperin kunnan varhaiskasvatuksessa (2022) painotetaan inklusiota, leikkiä, positiivista pedagogiikkaa sekä kestäväää elämäntapaa. (Liperin kunta 2022.)

Toiminnan tavoitteena on varhaiskasvatukseen 540/2018 ja Opetushallituksen (2022) varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuen lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi, kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuuri sisältää työkaverien ja lapsen kunnioittamisen. Toimintakulttuuria kuvataan Liperin kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa vuodelta 2022 hyväksyttävällä ja kannustavalla työotteella, jossa lapsuuden arvo huolettomana, iloisena leikin aikana piirtyy esiin turvallisena hoidon, huolenpidon ja kasvatuksen kokonaisuutena. (Liperin kunta 2022.)

Jokainen lapsi ja huoltaja on oikeutettu tulemaan kuulluksi ja osallistumaan varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Vasut eli varhaiskasvatussuunnitelmat tehdään kaksi kertaa vuodessa ja ne ovat nähtävillä Tiny App -sovelluksessa, joka on Liperin varhaiskasvatuksen virallinen sähköinen viestintäsovellus.

Liperissä varhaiskasvatuksen aloituksesta vastaa palvelusuunnittelija, jonka kanssa perheet muokkaavat juuri heille sopivan palvelukokonaisuuden varhaiskasvatukseen. Palvelusuunnittelun kautta halutaan turvata lapsen edun toteutuminen, tasa-arvoinen kohtelu, kunnioittava kohtaaminen ja laadukas vuorovaikutus. Näihin koko toimintaa läpäiseviin periaatteisiin liittyen erityisesti lapsen hoidon aloitusvaiheeseen on kunnassa panostettu voimakkaasti. (Liperin kunta 2022.)

Aloitusvaihe, merkittävä ja usein stressaava tilanne lapsen ja perheen elämässä pyritään tekemään joustavaksi ja lempeäksi siirtymäksi eri kehitysympäristöjen välillä. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö sisältää perheiden monimuotoisuuden kunnioittamisen, riittävän tiedonjakamisen ja avoimen keskustelun lapsen hyvinvoinnin tekijöistä. (Liperin kunta 2022.) Tätä tarkoitusta palvelevat opinäytetyössä kysymysrungossa esillä olevat käsitteet lähikasvattaja, tutustumisvaiheen toiminnot, aloituskäynti lapsen kotona, palautekeskustelu ja tiedottamiseen ja viestintään liittyvät asiat sekä vasu.

Hujala ja Turja (2020) tuovat esiin, että aloitusvaiheeseen kuuluva kotikäynti ja uuteen ihmiseen, lapsen tutustumisvaiheeseen nimetty yhteen henkilöön eli lähikasvattajaan rauhassa tutustuminen edistävät turvallista varhaiskasvatuksen aloitusta. Lähikasvattaja on merkityksellinen lapselle ja huoltajalle. Lähikasvattajan kanssa keskusteleminen rauhallisessa ympäristössä avaa mahdollisuuksia keskustella peloista ja ennakkoluuloista. Hujalan ja Turjan (2020) mukaan vanhempien luottamus lähikasvattajaan synnyttää lapsessa turvallisuuden tunnetta ja lapsen kiintymystä yhteen hoitajaan pidetään suotuisana. Erotilanteiden itkuisuuteen ja ikävän tunteiden sanoittamiseen on lähikasvattajan kanssa mahdollista luoda ennakkoon suunnitelma, jolla lapsi rauhoittuu erotilanteessa. Lapsi oppii ilmaisemaan turvallisessa ilmapiirissä myös kielteisiä tunteitaan. Kun lähikasvattaja tarjoaa alusta saakka läheisyyttä ja syliä, se edistää

myöhemmin varhaiskasvatuksessa perushoitotilanteiden vuorovaikutusta ja lapsen yksilöllistä kohtaamista aikuisen ja lapsen välillä toteavat Hujala ja Turja (2020, 83–85.)

5 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen FinLapset -kyselytutkimus vuodelta 2020 perehtyi vauvaperheiden hyvinvoinnin kartoittamiseen (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2023). FinLapset-kyselytutkimus tuottaa suomalaisten lapsiperheiden sosiaali- ja terveystalvelujen käytöstä kokemustietoa, jota voidaan hyödyntää yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja lapsiperhepalvelujen kehittämisessä. Vanhemmille suunnattu kyselytutkimus toistetaan kaksi kertaa lapsen ollessa 3–6 kuukautta ja 4 vuotta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023.)

Tutkimuksen avulla todetaan, että yli 8800 vastaajan joukosta kolmannes on käyttänyt varhaiskasvatustalveluita viimeisen vuoden aikana ja ollut tyytyväinen palveluun. Yli 50 % vastaajista on erittäin tyytyväinen lapsen varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan vuorovaikutukseen edelleen lapsen ollessa 4-vuotias. Tutkimustulos tukee huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä, sillä se kertoo 41 %:n vastaajista (n8356) olevan sitä mieltä, että henkilöstö kysyy mielipidettä ja pyytää ehdotuksia lasta koskevissa opetukseen ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, mutta osoittaa toisaalta, että 26 % vastaajista ei ole asiasta samaa eikä eri mieltä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Jyväskylän yliopistossa Rutanen ja Laaksonen (2020) toteavat yhtäläisesti yhteistyön rakentumisen heti varhaiskasvatuksen alkumetreiltä olevan huoltajille - kyseisessä tutkimuksessa erityisesti äitien näkökulmasta, tärkeä luottamuksen kannalta. Äitien luottamuksen rakentuminen kasvattajiin -tutkimusaineisto vuodelta 2020 painottaa varhaiskasvatuksen aloituksessa luottamuksen rakentamista varhaiskasvattajiin ja kuvaa varhaiskasvatukseen instituutiona

kiinnittymisen syntyvän erityisesti ennustettavuuden, laadukkuuden ja turvallisuuden avulla.

Aineistoa tutkimukseen Rutanen ja Laaksonen (2020) ovat keränneet osana Lasten polut varhaiskasvatuksessa-hanketta havainnoinnin, videoinnin ja haastattelujen avulla, puolistrukturoituna teemahaastatteluna noin neljä kuukautta varhaiskasvatuksen aloituksen jälkeen. Tuloksissa on analysoitu äitien ja varhaiskasvattajien välistä alkuvaihetta. Siinä on havaittu kasvattajien ammatillisuuden, käytännön joustavuuden ja toisaalta sopimuksissa pysymisen, riittävän erillisyyden kuin yhtä lailla varhaiskasvatuksen ammattilaisen sensitiivisyyden ja ymmärryksen lapsen yksilöllistä tarpeista nousevan tärkeinä esiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. (Rutanen & Laaksonen 2020.)

Tutkimuksessa rajoitteeksi asettuu suppea aineisto, joka on kerätty viideltä äidiltä. Tutkimuksessa pohditaan lisäksi, kuinka tulokset mahdollisesti muuttuisivat pidemmällä tarkastelujaksolla aloitusvaiheen jälkeen. Tässä tutkimuksessa verrannollista omaan opinnäytetyöhön on, että kohteessa, josta aineistoa kerättiin, käytettiin termejä vastuukasvattaja tai omahoitaja sekä kasvatusyhteistyö.

Turun yliopistossa tehdyssä kyselytutkimuksessa Parental involvement in Finnish day care – what do early childhood educators say? (Hakyemez-Paul, Pihlaja, Silvennoinen 2018) selvitettiin näkemyksiä huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksestä. Tutkimuksen mukaan huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö lisää lasten menestystä eri koulutusaloilla ja on myönteisen kasvun ja kehityksen tae myöhemmissä elämänvaiheissa. Tutkimuksen avulla selvisi, että vanhempien osallisuus ja yhteistyö varhaiskasvatuksessa koetaan myönteisenä asiana, mutta ajankäytön haasteet ja motivaation puute estävät yhteistyötä. Kyselyn kohteena oli Helsingin alueen varhaiskasvattajat, joista saatiin 287 henkilön edustava otos. Kvantitatiiviset tiedot ja laadullinen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jossa oli viisi erilaista teemaa, yhtenä osa-alueena viestintä. (Hakyemez-Paul ym. 2018.) Tutkimuksesta voi nostaa esiin tuloksen, jonka mukaan erityisesti kasvokkain tapahtuva tietojenvaihto tukee kasvatuskumppanuutta.

Opinnäytetöistä nostetaan esiin kasvatuskumppanuutta käsittelevä Vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta ja sen onnistumisesta päivähoiton henkilöstön kanssa. Tämä sosiaalialan opinnäytetyö Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta vuodelta 2012 tutkii vanhempien käytännön kokemuksia kasvatushenkilöstön kanssa syntyvästä kasvatuskumppanuudesta. Walleniuksen (2012) opinnäytetyön tulokset osoittavat, että henkilöstön aktiivinen rooli lisää luottamuksellista yhteistyötä, jossa vaikeidenkin asioiden puheeksi ottaminen on mahdollista. Riittävä yhteistyö on subjektiivinen kokemus, jossa huoltajien tarve keskustella asioista vaihtelee. Henkilöstön ammatillisen osaamisen merkitys korostuu rehellisen ja avoimen suhteen luomisessa. (Wallenius 2012.)

6 Opinnäytetyön tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tehtävä oli selvittää Liperin varhaiskasvatuksen käyttäjiltä ensimmäisen osallistumisvuoden kokemuksia toteutettavista aloituskäytännöistä. Lisäksi selvitettiin huoltajien mielipiteitä yhteistyöstä ja kehittämistarpeista.

Tutkimuskysymykseksi asetettiin kaksi kysymystä:

1. Miten Liperin varhaiskasvatuksen ensimmäisen päiväkotivuoden huoltajat kokevat varhaiskasvatuksen aloituksen?
2. Mitä kehitettävää varhaiskasvatuksen aloituskäytänteissä on?

Opinnäytetyön avulla kehitetään vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, luodaan edellytyksiä lapsen kiinnittymiselle varhaiskasvatukseen ja tuetaan vuorovaikutteista ja luottamuksellista suhdetta huoltajiin kodin ja varhaiskasvatuksen välillä.

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat ja toteutus

7.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Ihmiset kokevat todellisuutensa eri tavoin. Toiminta, elämäntapa, tapahtumat, ajatukset ja päämäärät luovat ihmisistä lähtöisin olevaa merkityksellisyyttä, jota laadullisella tutkimusmenetelmällä voidaan tutkia henkilön kokemusten ja laajemmin jopa yhteiskunnallisten rakenteiden ja käsitysten kautta (Vilka 2021b, 118). Opinnäytetyö on laadullinen, sillä se tutkii Vilkan (2021a, 18; 2021b, 118) kuvaamaa ihmisten välistä, sosiaalista merkitysten maailmaa, sisältäpäin haastateltavien elämämaailmaa ymmärtäen ja kuvaten.

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto, joita voidaan käyttää rinnakkain ja yhdistellen tutkimusongelman mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Laadullinen opinnäytetyö vaatii, että asiayhteys, tutkittava ilmiö on kohderyhmälleen merkityksellinen. Sen toteutuksessa sekä haastateltavan että haastattelijan subjektiiviset kokemukset voivat olla erilaisia, mutta tavoitteena on yhteinen ymmärrys kokonaisuudesta. Ymmärrys vaatii havainnointia, joustavuutta ja aineiston avointa käsittelyä ilman ennako-olettamuksia, ja varmuutta sietää tutkimuksen aikaisen suunnitelman muotoutuminen pitkin prosessia. (Vilka 2021a.)

Opinnäytetyössä laadullinen tutkimusmenetelmä oli perusteltu, sillä opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli ymmärtää kuinka huoltajat kokevat Liperin varhaiskasvatuksen aloituskäytännöt ja millaisia merkityksiä he antavat Liperin varhaiskasvatuksen aloitukselle ensimmäisenä päiväkotivuotena. Opinnäytetyöllä tuotiin näkyviin huoltajien kokemuksia ja hyödynnettiin niitä varhaiskasvatuksen aloituskäytäntöjen laadun ja työyhteisön toimintatapojen kehittämisen kokonaisuutena.

7.2 Aineiston hankinta ja kohderyhmä

Vilka (2021) kertoo, että tutkimusaineiston keräämisen valintaan vaikuttavat itse tiedonintressi ja tutkimusmenetelmä, ei pelkästään tutkijan itsensä mieltymys. Tutkijalle vakuuttavuutta antaa valittujen metodien ja menetelmien hallinta ja perusteellinen keskustelu toimeksiantajan kanssa. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä ja sen aineistonkeruussa tarve kohdistuu sisällölliseen laajuuteen aineiston kappalemäärän sijaan. (Vilka 2021b, 86, 118.)

Vilkan (2021) mukaan se mitä tutkitaan, vaikuttaa haastateltavien valintaan. Asiantuntemusta syntyy niiltä haastateltavilta, joilla oman kokemuksensa perusteella on omakohtaista kokemusta tutkittavasta asiasta. (Vilka 2021b, 133–135.) Aluksi suunniteltiin kaikkien Liperin varhaiskasvatyüksiköiden osallistumista opinnäytetyöhön, mutta päädyttiin rajaamaan opinnäytetyön kohderyhmäksi päiväkodit ja ensimmäisen vuoden varhaiskasvatuksen huoltajat. Huoltajien kokemusten välittömästi aloitusvaiheessa ensimmäisenä vuonna arvioitiin todentavan tavanomaisesti tai hyvin toimivia käytäntöjä ja sellaisia nivelvaiheen kohtia, joita voitaisiin edelleen kehittää mahdollisimman joustavan ja sujuvan hoidon aloituksen toteuttamiseksi. Tätä tietoa ei aiemmin ollut saatavilla ja osallisuuden sekä toimivan kasvatusyhteistyön pohjaksi juuri ensimmäisen vuoden huoltajien kokemukset haluttiin saada näkyväksi.

Opinnäytetyön toteutus alkoi hakemalla tutkimuslupa Liperin varhaiskasvatuksesta. Toteutus jatkui syventymällä toimeksiantajan kanssa Liperin varhaiskasvatuksen toimintamalleihin ja arvomaailmaan yhteisillä Teams-tapaamisilla, sekä tutustumalla varhaiskasvatuksen yleiseen teoriaan ja Liperin varhaiskasvatussuunnitelmaan vuodelta 2022.

Alun perin aineistonkeruussa pohdittiin toimeksiantajan kanssa käytettäväksi sähköistä Tiny App-sovelluksessa jaettavaa kyselylomaketta, jolla saavutettaisiin monta vastaajaa tuottamaan tietoa aloituskäytäntöjen toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Sähköinen kysely päätettiin muuttaa teemahaastatteluksi, sillä sen avulla toivoimme saavamme syvällisempää ja kattavampaa aineistoa mahdollisesti perheille herkältä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheesta. Kasvokkain

tapahtuva haastattelu tuntui opinnäytetyössä luontaiselta toimintamallilta, jossa on mahdollista uppoutua tutkittavaan aiheeseen ja esittää haastateltaville lisäkysymyksiä luottamuksellisessa ilmapiirissä huoltajan kanssa.

7.3 Teemahaastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa yksi tapa kerätä aineistoa on teemahaastattelu. Teemahaastattelulla eli puolistrukturoidulla haastattelulla tarkoitetaan henkilökohtaista haastattelua, jossa haastattelija esittää kysymykset suullisesti ja pystyy joustavasti muuttamaan tarvittaessa haastattelukysymysten järjestystä. Teemahaastattelulla pystytään tutkimaan erilaisia ilmiöitä, edetään etukäteen mietittyjen teemojen ja tarvittaessa esitettävien tarkentavien kysymysten mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72.)

Teemahaastattelu pyrkii löytämään merkityksellisiä vastauksia, korostamaan haastateltavien tulkintaa ja ymmärtämään vuorovaikutuksessa syntyviä kokemuksia tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastattelussa pyritään luottamukselliseen dialogiin, jossa haastattelija voi tuoda esiin omia olettamuksiaan ennakkonäkemyksiensä kautta. Keskustelemalla pyritään ymmärtämään haastateltavien kokemuksia tutkimuksen viitekehystä eli ilmiöstä, jota ei etukäteen tunneta, ja josta halutaan saada laajempi käsitys ja ymmärrys. (Kananen 2014, 76; Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Kananen (2014) toteaa, että teemahaastattelussa ilmiön haltuunotto ja sen syvempi ymmärtäminen vaatii sekä paneutumista taustatietoon, että teemahaastattelun aikaista joustavuutta ja haastateltavan asiantuntijuuden ehdoilla tapahtuvaa luottamuksellista etenemistä. Prosessissa nousee esiin yllättäviäkin aiheita, joihin tartutaan. Näin saadaan pohdittua ilmiötä sekä yleisellä että henkilökohtaisella tasolla. (Kananen 2014, 76–77.)

Vilka (2021) huomauttaa, että opinnäytetyön kysymysten tulee pohjautua itse tutkimusongelmaan ja olla niin harkittuja, että ne lopulta vastaavat tiedontarpeeseen. Tämän ennalta suunnitellun rakenteen lisäksi laadullinen opinnäytetyö tuo

esiin ennakoimattomia seikkoja, joka voi laajentaa ja monipuolistaa aitoa keskusteluyhteyttä. (Vilkkä (2021b, 76, 106.) Teemahaastattelun avulla haluttiin edetä Vilkan suosittelemana siinä järjestyksessä kuin kysymykset haastattelutilanteessa haastateltavan kannalta etenevät luonnollisesti, silti opinnäytetyön kannalta olennaisissa teemoissa pysytellen (Vilkkä 2021b, 124).

Opinnäytetyössä huoltajille lähetettiin Tiny App-sovelluksessa saatekirje (liite 1) jossa esiteltiin opinnäytetyön tehtävä ja tavoite. Lomakkeella pyydettiin vanhempia ilmoittautumaan vapaaehtoiseksi haastateltaviksi. Saatekirjeessä ilmoitettiin ennalta suunniteltuja, varattavia haastatteluajoja Liperin päiväkoteihin ja lisäksi pyydettiin ottamaan sähköpostitse yhteyttä opinnäytetyön tekijään, mikäli sopivaa haastatteluajaa varaustaulukosta ei löytynyt. Haastattelurunkoa esitettiin toimitettavaksi etukäteen haastateltaville, mutta sitä ei lopulta koettu tarpeelliseksi.

Teemat syntyivät tutkimusongelmalähtöisesti aloitusvaiheen ympärille, ja niissä käsiteltiin taustatiedot, huoltajien kokemien aloituskäytäntöjen merkitystä ja kehittämistarpeita hakuprosessissa ja fyysisessä päiväkotiin tutustumisen vaiheessa, viestintää sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa tehtävän yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitystä. Huoltajilla oli lisäksi mahdollisuus tuoda esiin vapaasti teemojen ympärille liittyviä heille tärkeitä asioita. Haastattelurunkoa (liite 2) muokattiin toimeksiantajan ja ohjaavan opettajan kanssa kolme kertaa, jonka jälkeen runko toimitettiin ennen haastattelujen aloittamista toimeksiantajalle lopullisessa muodossa.

Opinnäytetyössä aineistoa syntyi viideltä haastateltavalta kesäkuun 2023 aikana. Kolme haastatteluista toteutui kasvokkain Liperin eri päiväkodeissa, ja kaksi haastattelua tehtiin Teams -yhteydellä haastateltavien pyynnöstä. Haastattelut tallennettiin haastateltavien luvalla kasvokkain tapahtuvassa haastattelussa älypuhelimella ja tietokoneella litterointia varten. Teams -yhteydellä toteutetut haastattelut tallennettiin haastateltavien luvalla Teams-järjestelmään ja yhdessä haastattelussa tarkennettiin kysymyksiä sähköpostitse Teams-yhteyden teknisen vian vuoksi. Haastattelut kestivät 20–55 minuuttia.

7.4 Litterointi

Kun tutkimusaineisto on koossa, se muutetaan tutkittavaan muotoon eli muutetaan tallenteet tekstiksi litteroimalla. Litteroinnin avulla aineiston analysointi helpottuu ja sen avulla voidaan määritellä, onko aineistoa riittävästi tutkimusongelman kannalta. Se, kuinka tarkasti aineistoa litteroidaan, riippuu tutkittavasta kohteesta ja aineiston analyysimenetelmästä. Litterointia voidaan kohdistaa aineistoon valittujen teemojen perusteella. (Vilkkä 2021b, 137–138.)

Haastattelut käytiin läpi kirjallisena tekstitiedostona ja videotallennuksena. Jokainen haastattelu nimettiin merkein H1-H5 sattumanvaraisessa järjestyksessä jokaisen aineiston osan käytön ja anonymiteetin varmistamiseksi. Opinnäytetyön 5 teemahaastattelua eli haastatteluaineisto litteroitiin sanasta sanaan jättäen pois haastateltavan kanssa syntynyt henkilökohtainen keskustelu opinnäytetyön prosessista ja ammattikorkeakouluopinnoista yleisesti ja lisäksi jätettiin pois ylimääräiset äännähdykset. Tarkka litterointi oli apuna aineiston kokonaisvaltaisessa ymmärtämisessä ja huoltajien mielipiteiden ja kokemusten säilyttämisiksi sellaisenaan kuin ne haastatteluissa ilmenivät.

Haastatteluaineistoa litteroitiin välittömästi haastattelujen jälkeen yhden kuukauden ajan. Litteroitua aineistoa saatiin 51 A4-sivua, fontilla Calibri, koko 11, rivivälillä 1,5. Haastatteluaineisto poistettiin älypuhelimesta ja Teamsista vaiheessa, jossa ne oli siirretty tekstimuotoon.

7.5 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on menetelmä, jota voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa, sillä se tarkoittaa kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä. Sisällönanalyysissä pohditaan, mikä aineistossa on tärkeää, käydään aineisto läpi eritellen siitä pois asioita, jotka eivät tutkimuksen kannalta ole oleellisia ja lähdetään luokittelemaan aineistoa. Lopputuloksena on tiivistetty yhteenveto, jossa tutkimuksen kannalta ei-olennaiset asiat on jätetty pois, kerätty oleellinen ja erilleen muusta aineistosta ja esitelty selkeä yleisyhteenveto. (Tuomi &

Sarajärvi 2009; Vilkka 2021a.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopii tähän opinnäytetyöhön joustavuutensa ja avoimuutensa sekä vuorovaikutuksellisuutensa vuoksi.

Sisällönanalyysia voi toteuttaa aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sisältää kolme vaihetta, jotka ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–92.) Aineistolähtöisen analyysin tekeminen perustuu käsitteisiin ja tutkimuksen teoriaan, vaikka ilmiötä ymmärretään aineiston avulla. Aineistoa käsitellään ja siihen tutustutaan niin kauan, että ymmärretään mitä ja millä tavalla haastateltavat aineistossa puhuvat. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tavoite on esittää sanallisesti tutkimusaineistoa ja löytää aineiston merkityksistä kokonaisuuksia ja tyyppikerto-
musta. (Vilka 2021b, 163–164.)

haastattelujen kuuntelu ja litterointi
haastattelujen lukeminen ja sisältöön perehtyminen
pelkistettyjen ilmaisujen etsiminen
pelkistettyjen ilmaisujen listaaminen
samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsiminen
pelkistettyjen ilmaisujen etsiminen ja alaluokkien muodostus
alaluokkien yhdistäminen yläluokiksi
yläluokkien yhdistäminen kokoavaksi käsitteistöksi

Taulukko 1. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109)

Opinnäytetyössä aineistolähtöistä sisällönanalyysia on tehty yllä olevan taulukon 1 mukaisesti, jossa tutkimusaineiston analyysi etenee vaiheittain.

Tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten kautta aineistoa voidaan ryhmitellä pilkottujen sanojen, lauseiden osan tai kokonaisuuden avulla uusiksi johdonmukaisiksi kokonaisuuksiksi (Vilka 2021a, 158; Vilka 2021b, 164).

Pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään joukoiksi, yhdistetään ne samaan luokkaan ja annetaan kategorialle sitä kuvaava nimi. Kategorisointi lähtee liikkeelle tutkijan omasta tulkinnasta. Analyysia jatketaan yhdistämällä alakategorioita toisiinsa, ja muodostamalla niistä yläkategorioita. Myös yläkategoriat kootaan yhteen, jolloin kokonaisuus lopulta vastaa tutkimusongelmaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101.)

Kaikista haastatteluista kirjattiin kopioimalla aina uuteen Word-tiedostoon olennaisia, asiaankuuluvia lauseita. Lauseet kopioitiin tarkkaan alkuperäistä ilmaisua käyttäen esimerkkitaulukon (taulukko 2) mukaisesti yhdistäen niitä samantyyppisiin pelkistettyihin ilmaisuihin. Alla olevassa taulukossa on kuvattu redusointi- eli pelkistämisvaihetta, jossa aineisto käytiin läpi jättämällä siitä pois täytesanat, epäolennaiset ja asiaankuulumaton tieto.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
<p><i>"--ensimmäiset viikot kerrottiin hyvin seikkaperäisesti siitä päivästä mitä on tehty."</i></p> <p><i>"Se, mitä en ymmärrä tai tulkitsen eri tavalla niin se on hyvä, että sitten pystyy lukemansa lisäksi kysymään palveluvas- taavalta."</i></p>	kysyminen ja kertominen
<p><i>"Lapsikin oli siinä, kun päivää käytiin läpi, niin lapsi pystyi itsekin osallistumaan, kun hoitaja keskusteli hänen eikä vain aikuisen kanssa."</i></p>	lapsen osallistuminen
<p><i>"Hoitaja tiesi aloituskeskustelun kautta, että lapseni on hyvä antaa vetää ensin happea, jos jotain on sattunut, niin tämä on otettu huomioon siellä."</i></p>	aloituskeskustelun merkitys

Taulukko 2. esimerkki aineiston redusoinnista.

Näistä pelkistetyistä lauseista, sanoista ja niiden klusteroinnista eli ryhmittelystä syntyi yhteensä 13 alaluokkaa. Esimerkkitaulukossa (taulukko 3)

pelkistetyt ilmaukset eli konkreettiset ohjeet, kysyminen ja kertominen sekä nopea yhteydenotto kotiin puhelimitse muodostavat alaluokan, jonka yhteinen nimittäjä on suullinen ohjeistus. Kaikkien haastateltavien mielestä netissä tai paperilla tehtävän hakemuksen lisäksi selkeä ja välitön suullisesti jaettu lisätieto muodostui tärkeäksi osaksi aloitusvaiheen onnistumista Liperissä, ja tällä perusteella saatiin muodostettua alaluokka.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
konkreettiset ohjeet	suullinen ohjeistus
kysyminen ja kertominen	
nopea yhteydenotto kotiin puhelimella	

Taulukko 3. Esimerkki aineiston alaluokan muodostamisesta

Aineiston alaluokkien muodostamisesta siirrytään abstrahointiin eli käsitteellistämiseen, jossa Tuomen ja Sarajärven (2009, 125) mukaan olennaisesta ja valikoidusta tiedosta muodostetaan käsitteitä ja jatkossa johtopäätöksiä. Näiden käsitteiden avulla, alkuperäinen aineisto huomioiden saadaan vastukset itse tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 127.)

Alaluokka	Yläluokka
vuorovaikutus	kasvatusyhteistyö
arvomaailma	
yksilöllisyys	

Taulukko 4. Esimerkki yläluokan muodostamisesta alaluokkien avulla

Taulukko on esimerkki abstrahointivaiheesta, jossa uudessa Word-tiedostossa tuotiin yhteen samankaltaiset ja toisiinsa selkeästi liittyvät alaluokat, joista muodostuivat yläluokkia. Yläluokkia tuli yhteensä kolme. Yläluokiksi muodostuivat

käsitteet pedagoginen toiminta, osallisuutta tukevat tekijät ja kasvatusyhteistyö, jotka vastaavat opinnäytetyölle asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

8 Tulokset

8.1 Pedagoginen toiminta

Pedagogisessa toiminnassa merkittäviksi tekijöiksi painottuivat henkilöstön ammattitaito, aktiivinen tiedon jakaminen ja kasvatuksellinen näkökulma. Päiväkodin tavat, toimintamallit ja tilat ovat kokonaisuuden ensimmäinen osa. Toisen osan pedagogiikasta huoltajalle muodostaa oman lapsen erityisyys, jota halutaan ymmärtää suhteessa päiväkodin realistisiin mahdollisuuksiin tukea lasta yksilöllisesti osana ryhmää. Huoltajien haastatteluissa henkilöstön ammattitaidon kuvaajana korostui varhaiskasvatuksen perustehtävä eli kaikkien lasten yhtäläinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja varhaiskasvattajien aktiivinen kasvattava työote lapsen sosiaalisten taitojen ja osallisuuden edistämiseksi.

”Varhaiskasvatus on muutakin kuin, että se mahdollistaa aikuisen työssäkäynnin. Lapsi oppii siellä asioita, joita hän ei voi kotona saada, kuten sosiaaliset taidot ryhmässä.”

”Haluan olla selvillä, miten se lapsi siellä on, kun ei osaa puhua ja tarvitsee apua, niin onhan se erilainen siellä kuin kotona. Kun kotona lapsi tekee näin niin, miten päiväkodilla menee samanlainen tilanne?”

Aloitusvaiheessa jokainen perhe koki tärkeäksi, että juuri heidän perheensä ainutlaatuisuus, lapsen yleiset ja erityiset tarpeet ja kodin arvomaailma tulevat näkyväksi. Pedagogiikkaa halutaan avattavan suullisesti, nopeasti hakuprosessin alkuvaiheessa tiiviillä yhteydenpidolla ja yleisesti palvelusuunnittelijan tai varhaiskasvatuksen muun henkilöstön aktiivisella yhteydenotolla, joka lisää varmuutta netistä saatavan sähköisen tiedon lisänä. Netissä tai kirjallisena tehdyn päivähoitohakemuksen jälkeen kaikilla haastateltavilla toteutunut

palvelusuunnittelijan yhteydenotto puhelimitse kotiin koettiin tärkeäksi, sillä siinä käytiin läpi lapsen hoitotarvetta tunti- ja päiväkohtaisesti, avattiin varhaiskasvatustmaksua ja käytiin alustavasti läpi perhetilannetta sekä suunniteltiin tutustumiskäyntejä.

Yhteydenotto selkeytti aloitusta ja lisäsi varmuutta aloitusvaiheen sisäistämisessä.

"Hetki alussa ei asiat jää mieleen ja tarvitaan siinä (tutustumisen) suunnittelussa hoitajilta tai johtajalta mukana olemista."

"Ei ole tarvinnut stressata mistään, kun heti soitettiin ja otettiin tosi hyvin huomioon mikä meidän perheen tilanne siinä sitten oli."

Liperin kunnan kotiin tarjottava aloituskeskustelu hakuprosessin alkuvaiheessa oli haastateltavien mielestä ainutlaatuinen ja tärkeä palvelu. Aloituskeskustelua oli tarjottu kotiin tai päiväkodissa pidettäväksi neljälle viidestä haastateltavasta. Yksi haastateltava ei ollut saanut tiedoksi aloituskeskustelun mahdollisuutta, mutta ei kokenut sitä ongelmalliseksi. Aloitusvaiheen keskustelu ja sen lähikasvattajan nimeäminen lapselle tukivat neljän haastateltavan perheen mielestä lapsen sujuvaa siirtymistä päiväkotiin, loivat lisäarvoa perheen omalle kasvatustyölle, synnyttivät luottamusta päiväkodin pedagogiseen toimintaan ja auttoivat merkittävästi lasta kiinnittymään päiväkodin arkeen.

Kahdessa haastattelussa tuotiin esille, että kotona tai päiväkodilla tehtävässä aloituskeskustelussa on tärkeää panostaa erilaisten perheiden kanssa yhteisen ymmärryksen varmistamiseen ja käytännön tiedon saatavuuteen ja toistuvuuteen myöhemmässä vaiheessa suullisesti tai sähköisesti. Haastateltavat toivat esiin omaa luontaista rytmiään, ja totesivat, että jokaisen perheen tavat ovat erilaiset. Nopea siirtymä sopii osalle perheistä, kun toiset kokivat, että heille täytyy jäädä aikaa palata tärkeisiin tai epäselviksi jääneisiin yksityiskohtiin myöhemmin.

Haastatteluissa selvisi, ettei termi lähikasvattaja ollut kovinkaan tuttu huoltajille. Haastatteluissa korostui kuitenkin erityisesti kotikäyntinä toteutuneiden aloituskeskustelujen ainutlaatuisuus ja sen kautta lähikasvattajan merkitys:

”Tämän kotikäynnin merkityksen huomasi lapsen aloittaessa ensimmäiset hoitopäivät. Hän hakeutui tutun kasvattajan luo ja se oli helpottavaa itselle.”

”Hoitaja tiesi aloituskeskustelun kautta, että lapseni on hyvä antaa vetää ensin happea, jos hän on tehnyt jotain, että ei kykene heti pyytämään anteeksi niin tämä on otettu huomioon siellä.”

”Se oli ihana juttu, olin onnellinen kotikäynnistä. Lähikasvattaja huomioi lasta, saimme keskustella rauhassa, ja lapsi oli hyvin luonnollisessa tilassa kotona.”

Lähikasvattajan tai muun päiväkodin henkilöstön tekemässä aloituskeskustelussa käytiin läpi lapsen uneen, ruokailuun ja päivärytmiin liittyviä käytännön asioita. Samalla pystyttiin keskustelemaan huoltajan ajatuksista siirtymävaiheesta kodin ja varhaiskasvatuksen välillä.

Aloituskeskustelussa painottuvat huoltajille tärkeinä sekä käytännön asioiden sopiminen että siirtymän henkinen merkitys lapselle ja huoltajille. Pedagoginen toiminta aloitusvaiheessa on opinnäytetyön tulosten mukaan parhaimmillaan huoltajille päiväkodin arjen aukaisua, konkreettisia neuvoja sekä ammattitaitoista, lempeää ja läsnä olevaa kohtaamista, jossa huomioidaan lapsi ikätasonsa mukaisesti unohtamatta aitoa keskusteluyhteyttä huoltajan kanssa.

Siirtymä kodin ja varhaiskasvatuksen välillä koettiin neljässä viidestä haastattelussa suureksi henkiseksi ja fyysiseksi kokonaisuudeksi, jossa yleisten toimintatapojen sisäistäminen ja lapsen luovuttaminen uuteen kehitysympäristöön uusien ihmisten huolenpitoon aiheuttaa monenlaisia tunnetiloja. Haastatteluissa selvisi, että erityisesti ensimmäistä lasta päiväkotiin tuovalle huoltajalle osoitettu kiireetön huomio, ohjeiden selkeys ja toistaminen on tärkeää ja herättää luottamusta. Haastateltaville, joilla päiväkodissa oli toinen, kolmas tai sitä useampi lapsi, luottamuksen syntyminen oman lapsen pärjäämiseen ja turvallisuuteen

päiväkodissa tapahtui heidän kokemuksensa mukaan nopeammassa ajassa kuin ensimmäisen lapsen kanssa.

”Päiväkodin aloitus oli ainakin itselle niin iso pään sisäinen myllerrys, että jonkin aikaa meni ihan sumussa-- On paljon kysymyksiä. Vaatteisiin liittyviä, ulkoilut, lelut, vaipat, päiväkodin toimintatavat..”

Perushoidon lisäksi varhaiskasvatuksen henkilöstön kasvatuksellisen työtteen päivittäinen näkyvyys huoltajille lisää aloitusvaiheessa varhaiskasvatuksen merkityksellisyyttä. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä toivottiin ohjausta, joka jättää tilaa perheen omille toimintatavoille ja päätäntävällälle, mutta on samalla rehellistä, aktiivista toimintaa luottamuksellisen kasvatusyhteistyön synnyttämiseksi.

8.2 Osallisuutta tukevat tekijät

Liperissä perheille on järjestetty mahdollisuus tutustua päiväkotiin joustavasti 1–3 kertaa ja hyödyntää asteittainen, joustava polku kohti lapsen osa- tai kokopäiväistä varhaiskasvatusta. Tutustumiskäyntejä haastateltavat huoltajat olivat hyödyntäneet oma-aloitteisesti, henkilökohtaisiin tarpeisiin ja itsetuntemukseensa liittyen. Yksi perhe ei kokenut tutustumista juurikaan tarpeelliseksi, neljä muuta perhettä olivat hyödyntäneet tutustumista 1–3 kertaa.

Palvelusuunnittelija osallistuminen myös tutustumiskäyntien suunnitteluun koettiin tärkeäksi yhdessä haastattelussa. Tutustumiskäynneillä käytiin lyhyitä muutamien tunnin pätkiä painottuen aamupäivään yhdessä lapsen kanssa. Kaksi huoltajista oli hyödyntänyt tutustumiskäyntiä niin, että he olivat poistuneet muutamien tuntien ajaksi päiväkodin tiloista, jolloin lapsi vietti aikaa varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten kanssa tulevassa ryhmässään.

Tutustumiskäyntejä kuvattiin oman suunnittelun kautta syntyneeksi, helpoksi ja itse päätettynä riittäväksi liukumaksi kohti päiväkodin arkea. Yhdessä

haastattelussa tutustumiskäyntiin kaivattiin lisää osallisuuden merkitystä, sillä huoltaja koki jääneensä sivuun, vaille vuorovaikutusta ja kaipasi lisää henkilökunnan aktiivisuutta. Neljässä haastattelussa tutustumiskäynti lisäsi sekä lapsen, että huoltajan osallisuutta päiväkotiympäristöön. Kaikissa viidessä haastattelussa tuli esiin, että vuorovaikutusta on tapahduttava sekä aikuisten välisenä että lapsen ja aikuisen välisenä riittävän osallisuuden kokemuksen saavuttamiseksi.

Käyntien anniksi haastateltavat kertoivat aikuisten välisen tutustumisen, tilojen läpikäymisen ja toimintatapojen havainnoinnin. Yleisesti pidettiin tärkeänä aikuisten välistä vuorovaikutusta ja keskustelemista muistakin kuin lapseen liittyvistä asioista. Lapselle puolestaan haluttiin tarjota rauhallinen, kevyt ja lasta huomioiva siirtymä kahden kehitysympäristön välillä. Lapsen koettiin aloitusvaiheessa ottavan ensiaskeleet päiväkodin arkeen tutustuen leikkikaluihin, omaan ryhmään ja yleisesti koko talon aikuisiin ja lapsiin.

Lapsen oli mahdollista ottaa tutustumiskäynneille ja aloitusvaiheen jatkoon kotoa mukaan valokuvia omasta perheestään ja näyttää niitä muille ryhmän lapsille. Kuvien näyttämistä lapselle itselleen ei koettu useimmissa haastatteluissa kovin merkityksellisiksi erityisesti pienimpien lasten ollessa kyseessä. Kesäaikojen sijaisuudet ja hoitohenkilökunnan vaihtuvuus koettiin haasteena kaikissa viidessä haastattelussa, mutta samalla lapsen ja perheen koettiin kuuluvan osaksi tutun päiväkodin arkea, kun tilat ja toimintatavat olivat tulleet tutuksi ja pysyivät samana. Lapselle koettiin olevan tärkeää, että hän osaa ja pystyy liikkumaan päiväkodin kaikissa yleisissä tiloissa ja kommunikoi talon kaikkien aikuisten ja lasten kanssa omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan käsin.

Huoltajat kokivat tärkeänä ryhmään kuulumisen ja tutuksi tulemisen. Haastateltaville toi varmuutta ja turvaa päiväkodeissa tuttujen hoitajien lisäksi päiväkodin yhteisöllisyys. Rutiinien ja rytmin lisäksi yhteistä todellisuutta jaettiin hyvin arkisena puheena kaikesta, jota yhteisöön kuuluvat ihmiset kokevat ja elävät työnsä, lasten päiväkotiarjen ja perheidensä kautta. Tässä yhteisöön kuulumisen prosessissa lapsen kotoa varhaiskasvatukseen tuotavien kuvien merkitys lisääntyi.

Päivittäinen kohtaaminen ja keskusteleminen henkilöstön kanssa lisäsivät huoltajien osallisuuden kokemusta ja tuttuuden tunnetta, jota yksi haastateltavista kuvasi seuraavasti:

”Kun joka päivä tavataan, niin aamulla ehtii keskustella tuttavallisesti. Siinä tulee rehellistä puhetta, jos on ollut vaikea aamu.”

Osallisuus korostui hoidon aloituksen alkupuolella toteutettavissa palautekeskusteluissa ja myöhemmin varhaiskasvatussuunnitelmissa, jotka koettiin tärkeäksi keinoksi lisätä molemminpuolista ymmärrystä toimintatavoista ja arvomaailmasta. Palautekeskustelua oli tarjottu kaikille, mutta sen ajankohta oli huoltajille epäselvää. Palaute- ja vasukeskustelua pidettiin kuitenkin tärkeänä osallisuuden kannalta, sillä siinä huoltajat pystyivät tarkentamaan epäselväksi jääneitä asioita ja korostamaan edelleen heille lapsen hoidossa ja kasvatuksessa merkittäviä asioita kuten arvoja ja niiden toteuttamista käytännössä. Kaksi haastateltavista toivoi palaute- ja vasukeskusteluja liitettäväksi hyvin aikaiseen aloituksen vaiheeseen. Useampi kuukausi tai lähemmäs puoli vuotta koettiin liian pitkäksi ajaksi odottaa lapsen ja perheen asian äärelle pysähtymistä.

Osallisuuden kokemukseen vaikutti mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin toiminnan rakenteisiin. Huoltajat kertoivat antavansa palautetta varhaiskasvattajille lasten kanssa työskentelystä sekä suullisesti että kirjallisessa muodossa.

”Olemme antaneet palautetta hoitajille, että lapsi tykkää ja puhuu hoitajista kotona ja on syntynyt luottamus. Haluamme heidän tietävän, että he tekevät arvokasta työtä-- ei varhaiskasvatuksen johto voi sitä aina antaa, kun he ei näe miten siellä menee.”

Kolme haastateltavista kertoi, että palautteen antamisella on ollut hyvä vaikutus, sillä palautteeseen on reagoitu. Positiivisen palautteen koettiin antavan varhaiskasvattajalle lisää ymmärrystä oman työn arvosta stressin ja hälinän keskellä.

Viestintä lisää osallisuuden kokemusta monin tavoin. Liperissä käytössä oleva Tiny App on sovellus, jolla varhaiskasvatuksen henkilö viestii huoltajille yleisellä tasolla tiedottaen paikallista varhaiskasvatusta koskevista yleisistä asioista ja lisäksi yksittäisen lapsen päivän kulusta huoltajille kuvien ja tekstin avulla. Tiny App toimii vaihtelevasti, ja se saattaa kaatua välillä, mutta yleisesti normaalisti toimiessaan tuottaa tärkeää tietoa huoltajille lapsen päivän kulusta. Sovelluksen avulla yksilöllinen tieto lapsesta kuten nukahtaminen, ruuan maistuminen, itkuisuus ja kaverisuhteiden kehittyminen kulkeutuu huoltajalle reaaliajassa ja sen avulla huoltajat kokivat olevansa enemmän osallisia lapsen päiväkotipäivään ja päiväkodin kanssa tehtävään yhteiseen kasvatustyöhön. Erityisesti huoltajien saama kuvamateriaali omasta lapsesta herätti positiivisia reaktioita:

”Sain kuvia kun lapseni oli nukahtanut päiväkodissa ja olin, että jes nyt se nukahti!”

”Sit kun se kuva tulee, niin vanhemmat keskenään vielä jutellaan, että huomaisitko tuli tuollainen kuva ja niitä kuvia odottaa kuin kuuta nousevaa.”

Osallisuuden kokemus liittyy tietotaitoon, joita huoltajilla on omalta osaamisalaltaan työssä tai koulutuksen kautta. Huoltajat olivat hyvin tietoisia päiväkotien painotuksista. Heille oli tärkeää ymmärtää ja jakaa tietoa Liperin varhaiskasvatuksen eri yksiköissä painotetuista teemoista ja niiden käytännön toteuttamisen mahdollisuuksista, myös kyseenalaistaen netissä näkyvästi esillä olevien arvojen, kuten Green Caren tai teknologiataitojen käytännön toteutusta. Näistä asioista kysyttiin ja keskusteltiin henkilöstön kanssa vaihtelevasti. Huoltajan oma tietoisuus omasta arvomaailmastaan ja aktiivisuus päiväkodin painotusten puheeksi otossa korostui haastatteluissa.

Huoltajat halusivat haastattelujen perusteella jakaa kokemuksiaan päiväkodin ulkoisten puitteiden turvallisuudesta, varhaiskasvatuksen käytännön työtä tekevän henkilöstön kanssa tekemästään onnistuneesta tai epäonnistuneesta yhteistyöstä sekä tilaratkaisuista Liperin varhaiskasvatuksesta päättävälle ylemmille tahoille. Yksi vanhempi koki, että huoltajia kuunnellaan ja heidän kanssaan

pohditaan käytännön mahdollisuuksia lähes päivittäin päiväkodissa työskentelevien hoitajien kanssa. Toinen huoltaja toi esiin, että varhaiskasvatuksen osallisuuden kulttuuri on edelleen kyseenalaista silloin, kun huoltajat haluavat vaikuttaa hoitajien esimiehiin tai yleisesti Liperin kunnan varhaiskasvatuksen päälinjoihin. Yleisissä varhaiskasvatuksen koolle kutsumissa, päättäjien ja huoltajien välisissä tapaamisissa saattaa olla ilmapiiri, joka ei kannusta huoltajia pitämään ääntä eikä kyseenalaistamaan päiväkodin nykykäytäntöjä, vaikka niistä on helppo keskustella hoitajien kanssa.

”Vanhemmat huomioi tiloja ja pihoja ja vanhemmilla olisi hyvää tietoa siitä, kuinka ympäristöä voisi kehittää turvallisemmaksi. Hoitajat kuuntelee, ja olisi hienoa jos kunnan päättäjille saakka menisi tämä ajatus yhteistyöstä.”

Osallisuutta lisäsi perheelle ja lapselle nimetty lähikasvattaja, joka ei välttämättä ollut aloituskeskustelun pitänyt henkilö. Huoltajia ei haitannut se, että lähikasvattajaa ei välttämättä ollut nimetty, henkilö vaihtui aloituskeskustelun ja tutustumiskäynnin välillä tai lapsi valikoi joukosta itselleen muun lähimmän aikuisen jo aloitusvaiheessa tai myöhemmin itsenäisesti oman ryhmän sisällä. Tärkeänä pidettiin kuitenkin johonkin varhaiskasvatuksen henkilöstöön kiinnittyminen niin lapsen kuin huoltajan osallisuuden polun viitoittajana, rinnalla kulkijana ja neuvonantajana aloitusvaiheessa. Kasvatusalan ammattilainen edusti sekä lapselle että aikuiselle turvaa ja turvallista ihmistä päiväkodin aloitusvaiheen aikana, jonka kautta osallisuus ja kasvatusyhteistyö mahdollistuvat henkilökohtaisella tasolla

8.3 Kasvatusyhteistyö

Neljällä haastateltavalla viidestä oli tieto, että joko palveluvastaava, ryhmän oma hoitaja tai yksi lapselle tutumpi henkilö on alkuvaiheessa lapsen rinnalla muita aikuisia tiiviimmin. Haastatteluissa puhuttiin omasta hoitajasta tai henkilöstä lähikasvattaja-termin sijaan. Kasvatusyhteistyön yhtenä näkyvänä tekijänä pidettiin omaa hoitajaa, eli lähikasvattajaa, joka olisi alkuvaiheessa lapsen

rinnalla muita aikuisia tiiviimmin. Kahdessa haastattelussa tuotiin esiin, että lähikasvattajan toivotaan olevan lasta vastassa aloitusvaiheessa niin monena aamuna kuin se on mahdollista ja tämä huomioitaisiin työvuorosuunnittelussa.

Lähikasvattajan roolia pidettiin arvokkaana, kiintymyssuhdetta sekä lapsen kasvua ja kehitystä tukevana asiana yhteisessä kasvatustyössä. Lapselle läheiseltä aikuiselta koettiin turvalliseksi kysyä asioita usein uudessa, herkässä ja helposti sekavassa aloitusvaiheessa, jossa minkäänlaista tietoa päiväkodin arjesta ei välttämättä ole ennakkoon. Huoltajat kuvailivat lapselle läheisten aikuisten merkitystä vahvana kasvatusyhteistyön kivijalkana myös myöhemmässä varhaiskasvatuksen vaiheessa.

”Kaikista läheisimmät kasvattajat osaavat vielä tarkemmin kertoa jotakin pikku havaintoja kun tuntevat lapsen. Että ei vaan puhuta leikistä yleensä vaan niistä tärkeimmistä havainnoista, että mikä siinä leikissä onnistui. Tulee sellainen olo, että meidän lasta on kasvatettu siinä.”

”--sen hoidollisen näkökulman pystyisi hoitamaan tuntematta lasta niin hyvin, nyt korostuu kasvatuksellinen näkökulma. Haetaan yhteistä linjaa, että molempien osapuolten toiveet toteutuvat lapsen parhaaksi”

Erityisesti ensimmäisen lapsen kanssa yksikin henkilökohtainen suhde päiväkodin aikuiseen koettiin tärkeäksi aloitusvaiheessa. Seuraavien lasten kanssa tutustumaan ja päiväkotia aloittamaan tulleet huoltajat kokivat lähikasvattajan tai jonkun aikuisen merkityksen olevan suurempi lapselle kuin aikuiselle huoltajalle, jolle rutiinit ja tavat olivat seuraavien lastensa kanssa helpompia sisäistää ja muistaa.

Huoltajat tiedostavat haastattelujen perusteella varhaiskasvatuksen kasvatuksellisen piirteen perushoidon ja huolenpidon rinnalla. Pinnallinen, niukka tiedon saaminen tuotiin esille yhdessä haastattelussa viidestä, ja tällä oli selkeä vaikutus huoltajan kokemukseen varhaiskasvatuksen aloituksesta kokonaisuutena.

Uusien työntekijöiden esittelyä ja esittäytymistä toivottiin Tiny Appiin molempien huoltajien kasvatusyhteistyön mahdollistamiseksi henkilökunnan kanssa. Mikäli vain toinen huoltajista on usein hakemassa tai tuomasta lasta hoitoon, henkilökunnan esittäytyminen Tiny App - sovelluksessa mahdollistaa toisen huoltajan tutustumisen hoitajiin ja auttaa perhettä keskustelemaan kotona lapsen päivästä.

Kasvatusyhteistyön haasteena koettiin olevan jatkuva sijaisten vaihtuminen ja lievä tai selkeä kaoottisuus toiminnassa kesäaikana. Yhteistyölle pysyvyyttä toivat tutut hoitajat ja tilat. Eräs huoltajista kuvasi, että vaikka ihmiset vaihtuvat, on hyvä, että tilat ja paikka itsessään ovat lapselle pysyviä. Päiväkodin pysyvyys koettiin turvalliseksi ja rutiineja helpottavaksi lapselle ja aikuiselle. Lapsille huoltajat totesivat aina löytyvän tuttuja kavereita, vaikka aikuinen matkan varrella vaihtuisikin.

Kasvatusyhteistyössä korostui päivittäinen, yhteinen puhe, vuorovaikutuksen luottamuksellisuus, rehellisyys ja avoimuus. Varhaiskasvattajilta odotettiin sekä joustavuutta, että pysymistä sovitussa toimintatavoissa. Joustavuus ja varhaiskasvattajien inhimillinen suhtautuminen korostui sekä yllätti liperiläisiä haastateltuja huoltajia hoitoaikasuunnittelussa, äkillisesti vaihtuvissa elämäntilanteissa ja sairastapauksissa. Huoltajat pyrkivät noudattamaan suunniteltuja hakuajoja, mutta ilmaisivat kahdessa haastattelussa olevansa helpottuneita ja kiitollisia henkilökunnan joustoista. Huoltajat kokivat, että heidän perhettään oli huomioitu yksilöllisesti.

Toimintatapojen yhtenäisyyttä kodin ja päiväkodin välillä arvostettiin puolestaan tilanteissa, joissa haluttiin lapsen sisäistävän yhdessä sovittuja sääntöjä ja toimintatapoja. Tästä esimerkkinä toimii vanhemman esille tuoma lapsen uusi tapotöniä muita ja toisen haastateltavan lapsen itkuisuuden huomioiminen erotilanteessa. Tönnöimisestä oli pystytty puhumaan, sitä oli havainnoitu yhdessä ja siihen oli saatu neuvoja. Toisaalta erotilanteessa itkuisen lapsen vanhempi koki, että lapsen tarpeista ja yhteisistä toimintatavoista tulisi keskustella lisää.

Pinnallinen ja niukka tiedonjako, tunnekylmä kohtaaminen lapsen kanssa ja perheen riittämätön kohtaaminen ovat omiaan heikentämään aloituskäytäntöjen laatua lapsen ja huoltajan kokemuksena. Huoltajat toivat esiin omia,

henkilökohtaisia odotuksiaan ja huomioita, joita he tekivät henkilöstön suhtautumisessa lapseen ja lapsen tarpeisiin.

"Jäi pois se asteittainen tutustuminen, mitä oli puhelussa esitelty ja se jäi vaivaamaan."

"On ollut erilaisia kohtaamisia. Esim. lapsen itkiessä aamulla eteisen lattialla lapsi tarvitsisi turvaa ja ymmärrystä itkulleen ja ikävälleen, mutta hoitaja sanoo "Eihän me tällaiseen ruveta ollenkaan". Se tuntuu pahalta."

Varhaiskasvatuksen kanssa toimiminen ja keskusteleminen koettiin tavaksi kasvattaa lasta kommunikoimaan, olemaan yhteydessä muihin ihmisiin ja oppimaan tapoja vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Huoltajat kokivat tärkeäksi, että henkilöstö osoittaa lasta ja lapsiryhmää kohtaan aitoa kiinnostusta ja osoittaa motivaatiota kasvatustyöhön antamalla palautetta kotiin myös lapselle vaikeista asioista ja haasteiksi havaituista kehityskohteista.

Keskustelunavaukset rohkaisivat huoltajia ottamaan esille kodin ja päiväkodin välisiä eroja lapsen käyttäytymisessä ja auttoivat heitä ymmärtämään lapsen kehitystä. Henkilöstön aktiivinen ote ja keskusteluyhteyden ylläpitäminen lisäsivät vanhempien varmuutta ottaa esille lapsen haasteet ja vaikeaksi koetut puheenaiheet lapsen kehityksessä. Huoltajilla oli tarve keskustella ja avata omaa elämäntilannetta ja ajankohtaista vaihetta lapsen elämässä ja tätä mahdollisuutta pidettiin olennaisena osana kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa.

Riittävä virikkeellisyys, lapsentasoisuus, yksilönä huomioiminen ja lapselle tarjottava läheisyys toistuivat haastatteluissa yhteistyötä edistävinä tekijöinä. Varhaiskasvattajalta odotettiin ammattitaitoista kasvatuksellista otetta, johon olennaisena osana koettiin kuuluvan empaattinen, lasta ikätason mukaisesti huomioiva, luonteva ja aito kohtaamisen taito. Lapsen syliin ottamista ja koskettamista pidettiin tärkeänä. Luottamusta yhteiseen kasvatustyöhön lisäsivät huoltajien kokemuksen mukaan varhaiskasvattajan lämmin, lempeä ja ymmärtävä

asennonituminen lasta kohdattaessa, lapsen syliin ottaminen ja lapsen tasolle fyysisesti asettuminen.

”Hän (hoitaja) menee siihen kyykkyyn polvilleen ja liikuttaa, koskettaa lasta ja kysyy että millainen aamu sulla on ollut. Vaikka lapsi ei osaa vastata, niin häntä on kosketettu ja annettu mahdollisuus vuorovaikutukseen, kun hänen luokseen on tultu ja katsottu silmiin.”

Kasvatuskumppanuutta kuvailtiin kaikkien varhaiskasvattajien yhteisenä osallistumisena huoltajien kanssa toimimiseen. Kaikkea ei tarvitse tietää, mutta ammattilaisten on koettu etsivän tietoa ja pyytävän konsultaatiota ja ohjeita erityisopettajilta ja jakavan tätä tietoa takaisin huoltajille käytännöllisinä neuvoina. Yhteistyötä pidetään tärkeänä, sillä sen avulla etsitään yhteinen linja, jossa päiväkodin toiminnan realiteetit ja kodin toiveet yhdistyvät yhteiseksi päämääräksi toteuttaa lapsen hyvää ja turvallista arkea.

Tulokset vastaavat asetettuun tavoitteeseen selvittää, kuinka huoltajat kokevat aloitusvaiheen ja mitä he aloituskäytännöissä haluaisivat edelleen kehittää. Tulosten perusteella varhaiskasvatuksen aloituksen laatua voidaan johtoryhmässä arvioida rakenteiden ja prosessitekijöiden kautta ja pohtia yleisten toimintojen kuten koulutuksen tai työajan järjestelyitä ja erityisesti niitä käytännön tapoja, joilla on vaikutus lapsen ja huoltajan kokemukseen varhaiskasvatuksesta.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyössä oli tehtävänä selvittää Liperin varhaiskasvatuksen käyttäjiltä ensimmäisen osallistumisvuoden kokemuksia toteutettavista aloituskäytännöistä. Lisäksi selvitettiin huoltajien mielipiteitä yhteistyöstä ja kehittämistarpeista. Opinnäytetyön tekijänä tutkimustehtävän kysymykset avautuivat

haastattelujen perusteella hyvin ja aloituskäytännöt varmentuivat perheen näkökulmasta hyvin merkittävänä siirtymävaiheen tukijana.

Johtopäätöksinä voi todeta, että lapsen siirtyminen kasvu ympäristöstä toiseen on merkittävä muutosvaiheena ja erokokemuksena, jossa huoltajien odotukset kohdistuvat suurelta osin varhaiskasvatuksen henkilöstöön. Henkilöstön osaaminen ja herkkyys tulla aitoon vuorovaikutukseen on varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa perheille ja lapselle siirtymää kannatteleva tuki. Erityisesti ensimmäisen lapsen kanssa aloitusvaiheen aikuisten välinen yhteistyö on yhtä merkittävässä asemassa kuin lapsen turvallinen kokemus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti erityisesti paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa voidaan hyödyntää, kun lapsen siirtymävaihetta kotoa varhaiskasvatukseen luodaan varhaiskasvatuksen tehtävien ja yleisten tavoitteiden pohjalta. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Liperin varhaiskasvatuksen aloituskäytäntöjen avulla on toteutettu varhaiskasvatustilain 540/2018 ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaista arvoperustaa ja tavoitteellisuutta.

Aloitussvaiheessa yhteys palvelusuunnittelijaan, kotikäynti, palautekeskustelu, lähikasvattaja ja tutustumiskäynnit ovat tuttuja tai osittain tuttuja Liperin varhaiskasvatuksen sisältöinä. Yhden haastattelun perusteella voidaan todeta, ettei tieto aloituskäytännöistä tai lähemmin sen termistöstä ole kulkenut huoltajalle ennen opinnäytetyön teemahaastattelua.

Liperin varhaiskasvatuksessa käytössä olevat aloituskäytänteet edistävät perheen osallisuutta varhaiskasvatukseen ja rakentavat kasvatuskumppanuutta. Aloituskäytänteet yhdistettynä varhaiskasvattajan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tukevat huoltajien positiivisia kokemuksia. Mikäli aloituskäytännöt tehdään kiireessä tai huoltajan ensikokemukseksi jää vuorovaikutuksen pinnallisuus aikuisten ja lapsen välillä, on vaarana, että kielteinen kokemus vaikuttaa myöhempään varhaiskasvatuksen polkuun eikä huoltaja koe tullessa kuulluksi ja nähdyksi omaa lastaan koskevassa siirtymävaiheessa.

Aloituskäytänteissä tullaan samaan johtopäätökseen kuin Kekkosen (2012) Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle tekemästä tutkimuksesta

kasvatuskumppanuudesta. Aloitusvaiheen toiminnoista erityisesti kotikäynti ymmärretään osaksi kasvatuskumppanuutta rakentavaksi varhaiskasvatuksen perustehtäväksi, ja siltä kuten muiltakin yhteisen toiminnan muodoilta toivotaan sopimuksellisuutta ja osapuolten sosiaalisen etäisyyden säätelyä, joka tunnustaa aina perheen parhaan asiantuntijuuden lapsensa asioissa. (Kekkonen 2012, 9.)

Varhaiskasvatussuunnitelma perusteissa (Opetushallitus 2022) edellytetään, että siirtymävaiheet ovat suunniteltuja kokonaisuuksia, joissa lapsen vanhemmat ovat yhtä osallisia kuin ammattilaiset suhteessa toisiinsa. Opinnäytetyön johtopäätöksinä nähdään, että koko varhaiskasvatus kasvatusympäristönä on kokonaisuus, jossa yhteistyö, vuorovaikutus, arvomaailma ja henkilöstön kehittyvä ammatillisuus luovat toimintakulttuurin, jossa lapsi, perhe ja ammattikasvatijat yhdessä toimivat. Tätä johtopäätöstä tukee Hujalan ja Turjan (2020) ajatus toimintakulttuurista, jossa varhaiskasvatuksen arvojen, normien ja työtapojen on samalla tuettava vanhempien tekemää kasvatustyötä, mutta avattava myös lapselle turvallinen reitti siirtyä kehitysympäristöstä toiseen osallisuutta tukien. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, 24) puhutaan yhteneväisesti eheästä kokonaisuudesta, jossa kasvatus, opetus ja hoito vuorottelevat ja johon tarvitaan kaikkien osapuolten vuorovaikutusta.

Koivula ym. (2022, 55) tuovat esille, että varhaiskasvatuksessa osallisuus itsessään ei ole erinäisten projektien ja yksittäisten toimintatapojen varassa vaan sen pohjana on kasvattajien yhteinen näkemys lapsesta toimijana. Opinnäytetyössä voidaan päätellä, kuinka pienet arkiset tapahtumat ja teot ihmisten välillä luovat osallisuutta ja lisäävät kasvatuskumppanuuden merkitystä. Pedagogista lähestymistapaa ja sitä kautta opinnäytetyön viitekehyksenä toimivaa Bronfenbrennerin (1979) ekologista kasvatusteoriaa voidaan näin avata käytäntöön johtopäätöksissä. Lapsen erilaisten kasvuympäristöjen kuten kodin ja päiväkodin välisen vuorovaikutuksen koetaan tukevan lasta oppimisessa ja kehitymisessä. Pedagogista lähestymistapaa toteutetaan jokapäiväisen kohtaamisen avulla, ei erillisten projektien kautta.

Liperin varhaiskasvatuksen aloituksessa aloituskeskustelu kotona, lähikasvattajan nimeäminen, tutustumiskäyntien muokkaaminen perheen tarpeista lähtien ja moninaisten perheiden kanssa käytävät palaute- ja vasukeskustelut luovat pohjaa lapsen varhaiskasvatuksen polulle heti aloitusvaiheesta alkaen. Pieni lapsi, jota kosketetaan, katsotaan silmiin samalta tasolta ja jonka perhettä halutaan ymmärtää lapsen sanojen puuttumisesta huolimatta, kokee turvaa, kuulluksi tulemistä ja oppii, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin.

Varhaiskasvattajan fyysinen asemoituminen ja tunnetuki lisää myös Rannan (2021, 73) mukaan osallisuutta, sitoutumista ja oppimista. Se kuinka kykenevä varhaiskasvatuksen henkilöstö on havainnoimaan, ehkä tarkemmin motivoitunut syvästi ymmärtämään lasta ja viestimään näistä havainnoista huoltajien ja muun tiimin kanssa aloitusvaiheessa, lisää osallisuuden ja kasvatusyhteistyön arvoa. Pedagogisesti taitava henkilöstö on valmis myös refleктоimaan omaa työtään omassa työyhteisössään ja huoltajien kanssa (Hujala & Turja 2020, 317; Ojala 2020, 242).

Opinnäytetyön johtopäätökset ovat samanlaiset kuin Turun yliopiston FinnBrain-tutkimusryhmän johtopäätökset siirtymävaiheen merkityksestä eri hoitoympäristöjen välillä. Tutkimusryhmässä väitöskirjatutkija Melleniuksen (2023) mukaan vanhempien kokemus lapsen siirtyessä päiväkotiin kotihoidosta on erokokemus, joka nostaa pintaan henkilökohtaisia lapsuusmuistoja. Aloitusvaiheen eroamista lapsesta kuvattiin adjektiiveilla toiveikas, pelokas, tunnusteleva ja käytännöllinen. (Mellenius 2023.) Hujala ja Turja (2020, 80) kuvaavat aloitusvaiheessa ”vanhempien valintojen ja tarpeiden kumpuavan omista kokemuksista, jotka kulminoituvat henkilökuntaan ja pohdintaan lapsen yksilöllisestä huomiosta”.

Hujalan ja Turjan (2020) mukaan varhaiskasvatuspaikan arvojen, tavoitteiden ja käytäntöjen avaaminen on tärkeää varhaiskasvatussuunnitelmissa ja muissa oppaissa. Opinnäytetyössä korostuikin vanhempien tarve saada tietoa monikanavaisesti, säännöllisesti ja toistuvasti aloitusvaiheessa ja myöhemmin lapsen varhaiskasvatuksen jatkuessa. Aloitusvaiheessa saadun tiedon lähteelle on voitava palata, sillä tunnetasolla tapahtuva myllerrys estää asioiden sisäistämistä. Käytännön tasolla pedagogiikka avautuu aloitusvaiheessa huoltajille sekä

konkreettisina tekoina että aineettomana pääomana. Suullinen tieto on välttämätöntä sähköisen tiedon rinnalla.

Lapsen siirtymän ja aloitusvaiheen tulee Melleniuksen (2023), Hujalan ja Turjan (2020) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti kuten tämän opinnäytetyönkin johtopäätöksenä muodostaa yhteneväinen, sujuva kokonaisuus, jossa lapsi pystyy muodostamaan vanhempiensa avulla riittävän pysyvän yksilöllisen hoitajasuhteen uudessa kehitysympäristössään kodin ulkopuolella. Tätä ajatusta Liperissä halutaan toteuttaa monipuolisesti, vanhemmuutta sekä lapsen kasvua ja kehitystä tukien. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022,32) tukevat johtopäätöstä inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta, jossa edellytetään laadukasta pedagogista osaamista ja sitoutumista yhteiseen kasvatustyöhön.

Opinnäytetyössä korostui huoltajien suhtautuminen ja kokemus lapsen kokemuksen rinnalla. Haastateltavien kanssa käyty keskustelu toi esiin, kuinka tärkeäksi huoltajat kokevat, että lapsella on turvallista olla päiväkodissa. Kysymys ei ole siitä, että olosuhteiden olisi oltava samanlaiset kuin lapsen kotona. Varhaiskasvatuksen todettiin antavan lapselle paljon mahdollisuuksia kehittyä ja kasvaa sellaisissa olosuhteissa, joita kotona ei pystytä järjestämään. Kaksi eri ympäristöä tukevat lapsen kasvua, mutta niiden haluttiin olevan yhtä turvallisia. Jäsentynyt turvan tunne riittävän tiedonsaannin kautta antoi huoltajille mahdollisuuden toteuttaa omaa työpäiväänsä, omaa arkeaan erossa lapsestaan ja pohjusti luottamuksellisen suhteen syntymistä lapsesta huolehtiviin ammattilaisiin.

Mellenius (2023) toteaa tämän opinnäytetyön tuloksiin yhteneväisesti liittyen, että jokaisen perheen aloitusvaihe on erilainen niin lapsen kuin aikuisenkin näkökulmasta. Panostaminen aloitusvaiheeseen, jatkuva yhteinen kasvatustyö ja kasvattajien aito halu tutustua lapsen auttavat huoltajia ja henkilöstöä toimimaan lapsen edun mukaisesti huolimatta siitä, minkä verran painoarvoa aloitusvaiheen eri elementeille huoltajat opinnäytetyön haastatteluissa antoivat.

Hujala ja Turja (2020, 82) tuovat esiin aloitusvaiheen merkityksellisyyttä henkilöstön kannalta. Opinnäytetyön haastatteluissa tuli esille, että vanhemmat

ymmärtävät aloitusvaiheen tuottavan varhaiskasvattajille merkityksellistä tietoa, jota he pystyvät siirtämään kotoa päiväkotiin. Hujala ja Turja (2020, 82) kuvaavat tiedonvälitystä tiimityöksi, jossa vanhempien tukemana kotoa saatu tieto hyödynnetään koko tiimin ja päiväkodin yhteiseksi, luottamukselliseksi varhaiskasvatukseksi. Opinnäytetyössä tämä prosessi kuvautui aloitusvaiheen tilanteina, joissa huoltaja ohjasi kasvatustalon ammattilaisia, päiväkodissa toimivia aikuisia tulkitsemaan pientä lastaan ja havaitsi kuvallisen tai suullisen viestinnän kautta, että hoitaja sitoutui ymmärtämään perheen tarpeita.

Molemminpuolinen aito halu tutustua ja tulla yhteiseen kasvatustyöhön toteutui parhaimmillaan niin, että osapuolet tulivat toistensa kanssa ”tavallisen tutuiksi”. Kasvatusyhteistyöltä haettiin siis samaan aikaan sekä ammatillista osaamista, että tasa-arvoista asettumista yhteisen tavoitteen äärelle lapsen parhaaksi. Varhaiskasvatussuunnitelman (2022,32) perusteisiin pohjaten kasvatusyhteistyö edellyttää, että toimintakulttuuria johdetaan, kehitetään ja arvioidaan aktiivisesti.

10 Pohdinta

10.1 Eettisyys ja luotettavuus

Luotettavuutta laadullisessa tutkimuksessa voidaan tutkia esimerkiksi uskottavuuden, siirrettävyyden, riippuvuuden ja vahvistavuuden näkökulmista. Opinnäytetyön lukijan tulee pystyä vahvistettavuuden periaattein seuraamaan tutkijan päättelyä, ja tuloksia pitää pystyä siirtämään toiseen samankaltaiseen kontekstiin, mikäli kriteerinä käytetään siirrettävyyttä (Parkkila ym. 2000; Tynjälä 1991, Tuomen ja Sarajärven 2009, 138–139 mukaan). Näitä luotettavuuden kriteerejä on huomioitu opinnäytetyössä.

Opinnäytetyössä on Niirasen (1990) ja Parkkilan ym. (2000) kriteereiden mukaan uskottavuutta luotettavuuden kriteerinä tuotu esiin opinnäytetyöhön osallistuvien riittävää kuvausta ja arvioitu totuudenmukaisuutta sellaisena kuin se haastateltaville kokemuksena toteutui. Opinnäytetyö on toteutettu tieteellisen

tutkimuksen toteuttamista yleisesti ohjaavien periaatteiden mukaisesti ja avattu opinnäytetyön ratkaisuja kuten menetelmän valintaa ja kohderyhmän rajaamista tarkasti kuten Niiranen (1990) ja Tynjälä (1991), Tuomen ja Sarajärven (2009, 138–139) mukaan luotettavalta opinnäytetyöltä edellyttävät.

Opinnäytetyössä saavutettiin ymmärrys aineistoon ja siinä on ratkaistu sille asetetut tutkimuskysymykset teemahaastattelua menetelmänä käyttäen. Kasvatuskumppanuus viitekehyksenä ja sisällönanalyysi toimivat opinnäytetyössä ja tuottivat ilmiön ympärillä toistuvia teemoja.

Teemahaastattelu opinnäytetyössä antoi mahdollisuuden kuulla huoltajia ja olla intensiivisesti mukana kokemassa huoltajien kokemuksia. Opinnäytetyön tekemisessä on kuitenkin huomioitava valta-asema tutkimuksen kohteeseen, joka toteutuu aihetta rajattaessa, tavassa koota aineisto ja tulkitessa aineistoa (Vilkkä 2021a, 123). Tässä tapauksessa vieras paikkakunta ja tuntemattomat haastateltavat auttoivat eettisyyden ylläpitämisessä.

Jatkoa ajatellen haastattelut on saatava järjestettyä niin, että ne toteutuvat josakin muualla kuin päiväkodin tiloissa ja niitä voidaan pyrkiä järjestämään enemmän. Tilat olivat itsessään mainiot, mutta työn tekemisen eettisyyden kannalta haastateltavien anonymiteetti tulee suojata täydellisesti. Anonymiteetin varmistamiseksi otoksen ollessa suhteellisen pieni tulostulosvaiheessa sitaateista jätettiin pois opinnäytetyön eettisyyttä ajatellen tunnistamismerkinnät H1-H5. Yhteistyö palveluvastaavan kanssa haastateltavien löytymiseksi ja viestin välittämiseksi päiväkodin eri yksiköihin on tärkeää ja välttämätöntä aineiston keruun kannalta ja se onnistui tämän opinnäytetyön puitteissa hyvin.

Saatekirjeen ajanvaraustaulukko ei toiminut, eikä turvannut haastateltavien anonymiteettiä, joten se hylättiin ajanvarausmenetelmänä. Huoltajat ottivat yhteyttä tekstiviestillä tai sähköpostilla. Mainontaa haastateltavien saamiseksi täytyi lisätä huomattavasti sähköisesti lähetettyä saatekirjettä enemmän ja viedä kirjallisia esitteitä kaikkiin Liperin päiväkoteihin ja lähes jokaiseen yksikköön haastateltavien saamiseksi ajoissa alkukesän aikana ennen lomakauden alkua.

Haastatteluissa on huomioitu huoltajien toive toteuttaa asian äärelle pysähtyminen myös Teams-yhteydellä. Yhteyksien toimivuus on hyvä varmistaa ennakoon. Toteutuksen kannalta haastattelut voi ajoittaa syksyyn tai lapsen varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen, jolloin aloituskäytännöt ja niistä kertyneet kokemukset ovat huoltajalla tuoreessa muistissa.

Tulosten kannalta haastatteluja olisi voinut olla enemmän, mutta opinnäytetyön aikataulutuksen ja opinnäytetyön tekemisen ja kokonaisuuden hahmottamisen kannalta määrä oli oivallinen. Tietoperustan kerääminen aloitusvaiheen ja opinnäytetyön tehtävän kannalta on ollut oleellinen osa luotettavaa prosessia. Tutkittu teoria ja yhteistyö Liperin varhaiskasvatuksen palveluohjaajan kanssa on auttanut ymmärtämään opinnäytetyössä olennaisia näkökulmia.

Opinnäytetyön tulosten avulla tulee näkyväksi huoltajien kokemana se, mitä varhaiskasvatuksen arjessa on tehty, millä keinoin ja mitkä ovat sen mahdolliset kehittämistarpeet. Tulosten perusteella helpottuvat toimintakulttuurin vaikutusten huomaaminen ja korjaaminen sekä sellaisten toimintatapojen tunnistaminen, jotka eivät johda toivottuihin tuloksiin. Työn kehittämiseen vaikuttaa se, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä (Opetushallitus 2022, 30, 35). Työyhteisöltä vaaditaan luottamusta ja tiedon kautta syntyvää ymmärrystä siitä, mitä omassa ja yhteisön toiminnassa tulee kehittää (Heiskanen & Syrjämäki 2022).

Tuloksissa korostuivat yhtenäisinä näkemykset luottamuksellisen ja turvallisen yhteisen kasvatustyön merkityksestä. Tuloksissa saatiin esiin sekä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Ihmistutkimuksen lähtökohtana Hirsjärvi ja Hurme (2017, 17) toteavat, ettei todellisuus ei ole kaikille absoluuttisesti sama. Kananen (2014, 86) viestii yhtäläisesti toteamalla, että tutkittavan esille nostamat asiat ovat tärkeitä ja merkityksellisiä ja samalla heidän yksilöllistä todellisuuttaan. Kaikki todellisuudet ja käsitykset ovat yhtä arvokkaita. (Hirsjärvi & Hurme 2017; Kananen 2014.) Tässä opinnäytetyössä on tärkeää ymmärrys siitä, että jokainen haastateltava on yksilö, ja haastatteluissa koettiin rikkautena

ainutkertaiset kokemukset, joita opinnäytetyössä tulkittiin ja tutkittiin luotettavien tulosten saamiseksi ja aloituskäytänteiden kehittämiseksi Liperissä.

Hirsjärvi ja Hurme (2017,184) toteavat, että hyvä haastattelurunko, lisäkysymysten käyttö haastattelun tukena ja syventäjänä sekä huolellinen haastattelujen tallentaminen ja läpikäyminen tukevat aineiston laatua ja luotettavuutta. Näillä toimenpiteillä on pystytty varmistamaan opinnäytetyön laatu ja eettisyys ja varmistamaan, että tulokset ja koko tutkimus vastaa opinnäytetyölle asetettuun tavoitteeseen.

10.2 Ammatillinen kasvu

Haastateltavien aitous kokemustensa sanoittajina, halu tehdä yhteistyötä päiväkotien kanssa ja jakaa omia kokemuksiaan aloituskäytännöistä ja niiden kehittämisestä ei tullut yllätyksenä, sillä kyseessä on vanhemmille äärimmäisen tärkeä asia, kun oma lapsi siirtyy kodin ulkopuoliseen hoitoon. Opinnäytetyö lisäsi ymmärrystä osallisuudesta varhaiskasvatuksessa, jota uudessa varhaiskasvatuslaissa 540/2018 tuodaan yhä enenevässä määrin esille. Kyse ei ole vain lapsen osallisuudesta, vaan koko toimintayksikön ja vanhempien välisestä osallisuuden, kasvatuskumppanuuden ja pedagogisen käytännön kokonaisuudesta kaikessa toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tietoisuus vanhempien tietotaidoista ja käyttämättömästä potentiaalista varhaiskasvatuksen kehittämiseksi vahvistui.

Tässä opinnäytetyössä koin itselleni tärkeäksi ymmärtää, mitä käytännön tasolla ja konkreettisesti jokaisessa kohtaamistilanteessa voi tehdä, että Liperin varhaiskasvatuksen oppaissa ja suunnitelmissa, sekä palveluvastaavan kanssa yhteisissä palavereissa toistuva termi ”*sujuva ja turvallinen varhaiskasvatuksen jatkumo*” (Liperin kunta 2022) loppujen lopuksi on. Päiväkodin henkilöstön arki tarkoittaa isoa osaa varhaiskasvatuksessa mukana olevan lapsen lapsuudesta. Tämä jatkumo on sekä lapsen että hänen perheensä yhteinen kokemus ja käsitys jatkumosta alkaa kehittymään aloituskäytänteiden avulla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukainen toimintakulttuuri lähtee kehittymään

kaikkien osapuolten vaikutuksella. Se, millaiseksi lapsen sujuva ja turvallinen varhaiskasvatuksen jatkumo on, on näin ollen monien tiedostamattomien ja tiedostettujen tekijöiden summa. Henkilöstöltä edellytetään toimintakulttuurin merkityksen ymmärtämistä ja avointa ja säännöllistä toimintatapojen arviointitaitoa yhdessä ja yksilöinä.

Päiväkodin ja varhaiskasvatuksen aloitus sisältää Liperissä huoltajien mielestä hyvin kallisarvoisen aloituskeskustelun kotona, jonka soisi leviävän laajempaan tietoisuuteen. Aiempien harjoittelujen ja varhaiskasvatuksessa tekemäni työ on sisältänyt pohdintaa siitä, kuinka sosionomi voi työssään toteuttaa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Yhteistyön on oltava muutakin kuin satunnaisia kohtaamisia tulo- ja lähtötilanteessa tai yksittäisiä toteamuksia lapsen päivästä päiväkodin käytävällä. Parhaimmillaan työ on arvostavaa, tilaa antavaa, mutta riittävän varmaotteista ohjausta, jossa huoltaja kokee sekä vaikuttavansa varhaiskasvatuksen arkeen asiantuntijana että saavansa ammattilaisilta tarvitsemaansa tukea. Aidon, ihmisläheisen, jopa heittäytyvän kohtaamisen merkitys korostui tämän opinnäytetyön prosessissa. Toimintakulttuuria kehittämällä, arviomalla ja arjessa tietoisesti toteuttamalla voimme luoda suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle, kuten varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) meitä ammattilaisina velvoittaa. Teemme työtä varhaiskasvatuksessa, mutta elämme samalla yhdessä todeksi jokaisen lapsen lapsuutta.

10.3 Jatkotutkimus- ja kehittämismahdollisuudet

Jatkotutkimusta aiheesta voi tehdä laajentamalla vastaajajoukkoa käsittämään kaikki varhaiskasvatuksen toimintamuodot. Huoltajilta saatavaa tietoa osallisuudesta, kasvatuskumppanuudesta ja erityisesti aloituskäytäntöjen kokemisesta on vielä suhteellisen vähän verrattuna siihen, kuinka monipuolisesti lasten kokemuksia ja osallisuutta Suomessa on tutkittu. Aloituskäytäntöjen kokemukset on

mahdollista koota säännöllisesti perheiltä, jotka aloittavat varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kehittämistyön kannalta on oleellista, että Liperissä ja muualla Suomessa jatketaan varhaiskasvatuksen huoltajien kokemusten ja kehittämis ehdotusten keräämistä ja niitä saatetaan varhaiskasvatuskokonaisuudesta päättävien tahojen tietoisuuteen rakenteellisen sosiaalityön ja osallisuuden kokemusten toteuttamiseksi. Perheiden moninaisuus ja asiantuntijuus tulee ymmärtää varhaiskasvatuksen ja kotien välistä yhteistyötä kehittävänä voimana

Lähteet

- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Arene. 2023. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden ammattieettiset suositukset. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382> 27.4.2023
- Hakyemez-Paul, S., Pihlaja, P., Silvennoinen, H. 2018. Vanhempien osallistuminen suomalaiseen päivähoitoon – mitä varhaiskasvattajat sanovat? Parental involvement in Finnish day care – what do early childhood educators say? *European Early Childhood Education Research Journal*. 26(2). 258–273.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta. https://www.ooph.fi/sites/default/files/documents/Hallituksen%20esitys%20eduskunnalle%20laiksi%20varhaiskasvatuslain%20muuttamisesta%20HE_148%2B2021.pdf 18.3.2022
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Heiskanen, N., Syrjämäki, M. (toim.) 2022. Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 1993. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino. <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/siirtymavaihekotihoidosta-varhaiskasvatukseen-haastaa-lapsen-ja> 15.9.2023
- Hujala, E., Turja, L. (toim.) 2020. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Juvenes Print.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi. 2019. Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/KARVI_Tiivistelma_Perusteet-ja-suositukset_web.pdf 26.4.2023
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit. Moodle. Sisäiseen käyttöön. https://moodle.karelia.fi/pluginfile.php/685703/mod_resource/content/0/Varhaiskasvatuksen%20kompetenssit%282%29.pdf 11.4.2023
- Karila, K., Puroila, A-M. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa K. Karila, J. Kinos, & J. Virtanen (toim.), Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus. 204–226.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja. 72/2012.

- Kekkonen, M., Lehti, K., Tirkkonen, J. 2017. Teoksessa Haapasalo, Petäjä, Vurelma-Glad, Sanden, Pulkkinen, Tahvanainen(toim.) Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Lastenkeskus ja Kirjapaja Oy.
- Koivula, M., Siippainen, A.& Eerola-Pennanen, P.2022 Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.
- Liperin kunta. 2022. Liperin kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. <https://www.liperi.fi/documents/90255/569534/Liperin+kunnan+varhaiskasvatussuunnitelma+2022.pdf/788c5dac-82db-575a-832c-150aebb681c0?version=1.1> 17.8.2022
- Marjanen, P., Marttila, M., Varsa, M.(toim.)2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Mellenius, N., Korja, R., Kalland, M., Huttunen, R., Sourander, J., Salo, S., Westlund-Cook, S., & Juntila, N. 2023. "I Try to Think Behind My Child's Cry": Preparation for Separation Experiences in the Light of Parental Mentalization. *Journal of infant, child, and adolescent psychotherapy*, 22(3), 290-309. <https://doi.org/10.1080/15289168.2023.2240004> viitattu Turun yliopiston artikkelissa.
- Nivala, E., Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Ojala, M. 2020. Perusteita ja haasteita varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun alun kehittämiseksi erityisesti lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Helsinki: Unigrafia.
- Opetushallitus.2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf 18.3.2023.
- Pehkonen, A., Väänänen-Fomin, M.2011. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Raatikainen, E.2015. Lujita luottamusta: asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ranta, S. 2021. Kasvun juuret. Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia? Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Rutanen, N.& Laaksonen, K. 2020. Äitien luottamuksen rakentuminen kasvat-tajiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. *Varhaiskasvatuksen Tiede-lehti. Journal of Early Childhood Education Research* 9(2).349–372. <https://journal.fi/jecer/article/view/114137/67336> 12.4.2023
- Sandberg, E. 2021.Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Talentia. 2023. Etusivu. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/> 27.4.2023.
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019.Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2019(3). https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf 27.4.2023.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

Vilka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vilka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wallenius, A. 2012. Kasvatuskumppanuus. Vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta ja sen onnistumisesta päivähoiton henkilöstön kanssa. Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/44452/Wallenius_%20Annakaisa.pdf..pdf?sequence=1&isAllowed=y 15.9.2023

Saatekirje

Hei!

Olen varhaiskasvatuksen sosionomiopiskelija Karelia-ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä Liperin varhaiskasvatukseen.

Opinnäytetyön aiheena on **Huoltajien kokemukset lapsen varhaiskasvatuksen aloituksesta päiväkodissa**

Etsin haastateltavaksi huoltajia, joiden kanssa käydä läpi kokemuksia ja mielipiteitä lapsenne varhaiskasvatuksen aloituskäytännöistä päiväkodissa. Haastateltavilla voi olla varhaiskasvatuksen päiväkodissa useampi kuin yksi lapsi.

Opinnäytetyöni tehtävänä on tutkia, miten huoltajat kokevat Liperin varhaiskasvatuksen aloituskäytännöt ja miten niitä voitaisiin kehittää palvelun käyttäjien näkökulmasta. Haastattelu on vapaaehtoinen. Teemahaastattelut toteutetaan touko- ja kesäkuun 2023 aikana Liperin päiväkodeissa joustavasti huoltajalle sopivana aikana, yleensä lapsen tuonti- tai hakutilanteessa. Yksi haastattelu kestää 30–45 minuuttia.

Haastattelut nauhoitetaan ja analysoidaan.

Haastattelumateriaali säilyy luottamuksellisesti minulla ja huolehdin haastattelumateriaalin hävittämisestä asianmukaisesti. Vastaajaa ei voida tunnistaa vastauksista. Haastatteluista tehdään yhteenveto, ja sen tuloksia esitellään Liperin varhaiskasvatukselle aloituskäytäntöjen kehittämistarkoituksessa.

Mikäli olet kiinnostunut olemaan mukana opinnäytetyöhöni nauhoitettavassa haastattelussa ja haluat ehdottaa sinulle sopivaa aikaa, pyydän sinua ilmoittamaan siitä minulle

tanja.romppanen@edu.karelia.fi tai varaamaan ajan oheisesta taulukosta.

Kaikissa haastatteluun liittyvissä kysymyksissä voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostilla.

Ystävällisesti, Tanja Romppanen

AIKA	NIMI JA PÄIVÄKOTI
23.5 klo 13	
23.5 klo 14	
23.5 klo 15	
23.5 klo 16	

AIKA	NIMI JA PÄIVÄKOTI
24.5 klo 13	
24.5 klo 14	
24.5 klo 14.45	
24.5 klo 15.30	

AIKA	NIMI JA PÄIVÄKOTI
25.5 klo 12	
25.5 klo 13	
25.5 klo 14	
25.5 klo 15	
25.5 klo 15.45	

AIKA	NIMI JA PÄIVÄKOTI
31.5 KLO 9	
31.5 KLO 10	
31.5 KLO 14	
31.5 KLO 15	

AIKA	NIMI JA PÄIVÄKOTI
1.6 klo 8	
1.6 klo 9	
1.6 klo 10	
1.6 klo 13	
1.6 klo 14	

Haastattelurunko

Taustatiedot

- Missä päiväkodissa lapsenne on aloittanut varhaiskasvatuksen?
- Oliko päiväkotitoimitus ensisijainen valintanne lapsen hoitopaikaksi? /Miten hakutoiveenne lapsen päivähoitopaikassa toteutui?
- Monesko lapsi varhaiskasvatuksessa aloittanut lapsenne on?

Aloituskäytäntöjen merkitys

- Mitä ovat kokemanne aloituskäytännöt?
- Miten kuvailisitte hakuprosessia?
- Mitkä aloituskäytännöt koette hyödyllisiksi?
- Mitä muuttaisitte varhaiskasvatuksen aloituskäytännöissä?

Viestintä

- Millaista tietoa saatte varhaiskasvatuksen aloituksesta?
- Miten saatte tietoa lapsen arjesta varhaiskasvatuksessa?
- Mitä asioita viestinnässä kodin ja varhaiskasvatuksen välillä tulisi aloitusvaiheessa parantaa?

Yhteistyö

- Kuvailkaa omin sanoin vuorovaikutusta lapsenne varhaiskasvatuksen kanssa?
- Mikä on lähikasvattajan merkitys varhaiskasvatuksessa?
- Mitä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä tulisi kehittää?